

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

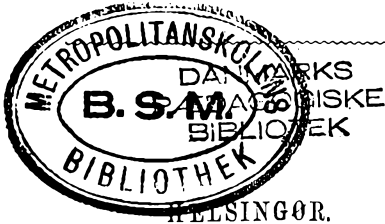
til

de offentlige Examina

i

Helsingørs høiere Realskole

I JULI 1866.

Trykt hos Grüner & Søn.

1866.

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

INDBYDELSESSKRIFT

til

de offentlige Examina

i

Helsingørs høiere Realskole

I JULI 1866.

Udgivet af

V. LASSEN.

Indhold:

Bidrag til Helsingørs Historie. Ved M. C. Arnholtz.
Skoleefterretninger for Skolesæret 1864—65. Ved Udg.

HELSINGØR.

Trykt hos Grüner & Søn.

1866.

BIDRAG

TIL

BYEN HELSINGØRS HISTORIE.

VED

M. C. ARNHOLTZ.

Efterfølgende Samlinger til Helsingørs Historie i Perioden 1571—1723 skyldes Capitain i Infanteriet, M. C. Arnholtz, som dertil har benyttet Byens Archiv og Kirkebøger. Forfatteren, f. 1787 og død 1836, beskjæftigede sig under sit mangeaarige Ophold heri Byen som Officier ved daværende Kronens Regiment i sine Fritimer med historiske Studier, og udgav her blandt Andet „Gustav Adolphi Deeltagelse i Trediveaarskrigen“, 1834 og „Kronborg Slots og Fæstnings Historie“, 1836. Det her trykte Skrift var hans sidste Arbeide og vilde uden tvivl være blevet yderligere bearbejdet og fortsat, dersom Døden ikke havde bortkaldt ham i hans kraftigste Alder, til Sorg ikke blot for hans nærmeste Kreds, men for Alle, som kjendte og skattede hans lyse Aand, hæderlige Character og utrættelige Virksomhed. Samlingerne ere af den Afdødes Enke velvilligen overladede Hr. Etatsraad, Borgemester Olrik og af denne til Udgiveren af nærværende Program, for ved Optagelse i dette at bringes til en større Kredses Kundskab, navnlig af Helsingørs Borgere, hvem dens Historie i ældre og nyere Tid maa antages nærmest at interessere.

Bidrag til Helsingørs Historie

i Perioden 1571—1723.

I Aaret 1571 blev af Birgitte Gjõe udbetalt til 1571 Helsingørs Byes latinske Skole 1000 Gylden gode Dalere, som hendes Mand Herluf Trolle havde testamenteret til fattige Skole Børn til evig Tid. Qvitteringen, underskrevet af Magistraten, er udstedt Tirsdagen næst efter Trinitatis Søndag.

Medens saaledes Herluf Trolle bidrog til fremtidig Oplysning, arbeide hans Samtidige paa at fordømme deres Medmennesker for Samqvem med Djævelen. Saaledes blev en Kone ved Navn Dorette Neppers ved Byetings Dom af 9de Juli 1571 erklæret for en Troldqvinde, uden at man af samme kan see hvad Straf hende tildeeltes.

Byen har ellers i Slutningen af det 16de og Begyndelsen af det 17de Aarhundrede haft en Anseelse og Størrelse, som, engang tabt, den forgjæves senere har stræbt at naae. Ikke kan man nægte, at det kongelige Slot, som vist mange af Helsingørs Indvaanere i Aarene 1575 til 83 med Glæde saae 1575 reise sig, meget har bidraget til Byens Ødelæggelse, da Slottets Besætning betyngede Byen med Indqvartering, og dets Beliggenhed oftere gjorde Helsingør til Samlingsplads for de Tropper,

som, saavel før som efter Freden 1660, brugtes imod Sverrig. De ulykkelige og Landet trykkende Krigsaar, som Begyndelsen af det 17de Aarhundrede medbragte, vare ligeledes trykkende
 1625 for Helsingøer, i det Chr. IV. saavel i 1625 som 1628 forhøiede Tolden, der i førstnævnte Aar var anslaaet til en maanedlig Afgift af 28 Rdlr.; ligesom og Byen maatte udrede betydelig Krigsstyr; saaledes i Aaret 1627: 2080 Courant Dalere, i 1628: 2299 $\frac{1}{2}$ Daler, der endog under 28de September s. A. forhøiedes med 1150 Daler.

Byen var paa den Tid endnu omgivet med en Muur, som strakte sig fra Svingelporten langs Stranden til henimod Cronborg og derfra omtrent til Nordhjørnet af nuværende Chapman's Hauge, hvorfra den bøiede sig ned mod Stranden. Muren var forsynet med en Port mod Cronborg omtrent ligefor den nuværende Strandgade. Den øvrige Deel af Byen var omgivet med Grøfter og Steengjerder til Sikkerhed for Toldafgifterne. Muren, saavel som den øvrige Indhegning, kostede Byen ikke ubetydeligt at vedligeholde, og forøgede saaledes Toldudgifterne, da Indhegningen ingen anden Nytte havde for Byen. I Aaret 1629 blev den forfaldne Muur repareret.

1630 I Aaret 1630 findes det første Spor af Stadsmusikantere i det Chr. IV. ansatte 4 Thormænd paa Cronborg med Forpligtelse til at blæse Aften og Morgen paa Slottet imod en Beholdning af 80 Daler aarlig og ene Ret til at opvarte med Musik i Helsingør, Hillerød, Helsingborg og Landskrona.

Byens aarlige Indtægter udgjorde paa den Tid:

1. 18 ⌘ Korn, som Fr. II. havde perpetueret til Prædikestolen.
2. 300 Rd., som Tolder og Borgemester Lew all havde perpetueret, og hvis Rente, 18 Rd., anvendtes til Capellanens Underholdning.

3. Af Tikjøbs Sognetiende aarlig, efter Kongelig Ordre, til Prædikestolen 20 Rd.

4. Afgifter:

a. Af Huse og Jorder, under Raadhuset, 138 Rd. Mynt aarlig.

b. Af Boderne paa Torvet 87 Rd.

c. Af de nye Boder 38 Rd.

d. Den tydske Slagter 12 Rd.

e. Helsingborgs Slagterboder 18 Rd.

f. Af Helsingørs Slagterboder 13 Rd. 3 Mk.

g. Af andre Bænke uden Skuur 4 Rd.

Alt Mønt.

5. Jordskyld:

a. Af Steder og Pladser i Byen.

b. Af Hauger udenfor Byen.

c. Af Sædejorder paa Byens Friheder.

6. Af Bundgarn eller Aalestader, hvoraf Byen havde 8 Stkr.

7. Af Byens store Skat.

8. Af Byens lille Skat.

Dens faste Udgifter vare:

1. Til Præster og Skoler:

a. Sognepræsten aarlig 200 Rd. og til Juletid 1 Fjerding Oxekjød.

b. 1ste Capellan 80 Rd. og til Juletid 1 Fjerding Oxekjød.

c. 2den Capellan 60 Rd. og til do. do.

d. Rector aarlig til Juletid 1 Rosenobel.

4de Lectiehører 16 Rd.

3die do. 16 -

2den do. 12 - 3 Ort.

1ste do. 9 -

2. Civile Embedsmænd og Betjente:

- a. Borgemesteren aarlig 100 Rd. samt Offerpenge til Julehøitid 1 Gyld. og 1 Fjerding Oxekjød.
- b. Byskriveren aarlig 80 Rd., Offerpenge 1 Gyld. og 1 Fjerding Oxekjød og 1 Tønde Rostokker Øl.
- c. Underfogden først 16, siden 24 og endelig i Aaret 1739: 32 Rd.
- d. Vagtmesteren 25 Rd.
- e. Vagtskriveren 9 Rd. 8 Sk.
- f. Vandmesteren 25 Rd.
- g. 4 Bysvende tilsammen 51 Rd. 16 og hver 3 Mk. til Julehøitid.
- h. Jordmoderen 8 Rd.
- i. Skarpretteren 24 Rd.
- k. En Landtingsrider.
- l. En tydsk Skolemester 30 Rd.
- m. Postbuddet 20 Rd.
- n. Jordskyld for 2 Huse, som Bysvendene beboede, 3 Mk. 5 Sk. Jordskyld til tydsk Kirke 12 Sk.

3. Desuden tilstilledes Slotsherren paa Cronborg hver Juleaften en Gave, hvis Størrelse Borgemester og Raad bestemte.

Disse Byens Udgifter udrededes dels af Byens faste Indtægter og dels ved Ligning paa Borgerskabet. Denne Ligning foretoges igjen dels efter Eiendomme, saavel faste som rørlige, og dels efter Nærings Brug. Paa denne Maade hævedes Kongeskatten og foranførte Byens store og lille Skat.

1631 } Vi have fundet disse at udgjøre i Aaret:
til 33 }

1631: Kongeskatten 912 Rd. 3 Ort.

1632: — 1607 - 1 -

1633: — 406 - 3 -

1631:	Byens store Skat	975	Rd.	3	Ort.
1632:	—	994	-	1	-
1633:	—	990	-	„	-
1631:	Byens lille Skat	647	-	3	-
1632:	—	640	-	„	- 12 Sk.
1633:	—	619	-	„	- 7 -

Ligningen udførtes af Taxeer Borgere, som hertil af Magistraten udnævntes. At disse ei altid udførte deres Forretninger til deres Medborgeres Tilfredshed er beviislig ved de mange Klager over en for høi Ansættelse, som indløb til Amtmanden. Den Omstændighed at de saakaldte Kongens Tjenere ikke taxeredes af ovenanførte Borgere men af Slotsherren paa Cronborg, fremkaldte oftere ligesaa megen Misfornøielse, som de flere fremmede Consulere og Commissairer samt andre Byens Indvaanere, der i Følge Kongebrev vare fritagne for Byens Skatter og Tyngder, vakte Misundelse og stundom Modtvillige hos de Ydende, saa meget lettere, som de fritagne oftere vare mere velhavende end de som maatte erlægge Skatterne. At Kongens saakaldte Tjenere (hvortil Øresunds Toldkammers Embedsmænd henregnedes) ikke heller altid vare fornøiede med Slotsherrens Ansættelse sees af Frederik Urnes Skrivelse, dateret 4de August 1636, saalydende:

..... „skal af Forskrevne saaledes udgives, formodendes Ingen sig herudi at vægre; Dersom Nogen (som hidtil skeet er) sig modtvilligen herudi dem anstiller, og den forberørte Kongl. Majestæts Rettighed endholder, vil jeg ei mere befatte mig med Hans Majestæts Tjenere i nogen Maade, efterdi de vel veed Hans Majestæt allernaadigst har forordnet dennem at skulle sættes i Skat af Lehnsmanden paa Cronborg, naar almindelig Landskat paabydes og ei af Borgemester og Raad,

og derimod for al anden Byens Skat og Tyngde forskaanes, isynderlighed naar de ingen borgerlig Næring have, da dog en Part af Skibsofficererne Gaardbrug haver i adskillige Maa-der. Kan de erlange Hans Majestæts Frihed for Skat seer jeg det gjerne, jeg er da for Umagen forskaanet; ellers haver de sig herefter at rette og for videre Uleilighed at tage sig vare. Taxten er lidelig, de som Skatten skal indkræve dem derfor at følge med lovlig Medfart.

Friderich Urne.

Egen Haand⁴.

Vistnok vare Skatterne store, men mest trykkende Byrde for Byen var dog Indqvarteringen, hvorom længere hen mere.

Springvandet i Byen tilhørte dengang, som nu, et Compagnie. For en Portion Vand i Huus eller Gaard blev betalt 16 Rd. Indfæstning og 2 Mk. aarlig i Post-Penge. De som laae nærmere til Cronborg Slots Hovedrende, der kom fra Hongedam, Spillegangsdam, Rendetapperdam, (senere kaldte Flocks Damme) erlagde en lignende Afgift til Fæstningens Vandvæsen.

Byens Inventarium, som stod under Kæmnerens Tilsyn og overleveredes fra Mand til Mand, findes ved en Overleverings-Forretning af 17de Januar 1629 at bestaae af:

- 10 Harnisker, 10, 10 Stormhatte, 6 Trommel,
- 5 Dusin store Tinfade, 16¹/₂ Dusin Tintalerkener,
- 4¹/₂ Dusin Saltkar, 2 store Lyssekroner, hvori 2 Arme itu,
- 16 Par Lyssestager, hvoraf 3 itu,
- 8 Bradspid, 2 Bradbukke,
- 1 Brandstige, 12 store og smaae Brandhager,
- 1 Brandfork, 1 Ildskee,
- 106 Læderspande, som dog alle forbrændtes da Slottet i Aaret 1635 brændte.

Under 27de April 1635 befaledes, at offentlig Byting 1635 skulde afholdes i Helsingøer, ligesom man og i samme Aar meddeelte Brødrene Herman og Johan Woyst Bevilling til at forfærdige Hakkelse- og Skjære Knive i Helsingøer, imod at sælge samme for 7 Rd. Dusinet.

Med Aaret 1637 begyndte en Række af Trængsels Aar } 1637
for Byen, der lidt efter lidt formindskede dens Udstrækning og } til 46
undergravede dens Velstand. Fra dette Aars Begyndelse og til
Fredens Slutning 1660 maatte Byen aarlig udrede 800 Spec.
Daler i Krigsstyr foruden de almindelige Skatter. Desuden ud-
redede Helsingøer i Aaret 1644: 40 Ryttere til Landets Defen-
sion, ligesom og samme Aar 200 Ryttere bleve gjorte beredne
i Helsingøer og her saalænge indquarterede.

For at faae en Oversigt over den Indquartering, som Hel-
singøer i Almindelighed var belagt med, ville vi her anføre de
Tropper, som i kortere eller længere Tid vare indlagte i Hel-
singøer fra November 1644 til November 1645:

Fra 5te November 1644 til November 1645

Oberst Falk Lyckes Regiment, 10 Faner stærk.

Fra 16de Januar til 20de September 1645

Oberst Rudolph Rauchhäüks Comp.

Oberst Lieut. Adam Crampins Comp.

Capitain Hans Jacobsens Comp.

Fra 10de September til 5te October 1645

Oberst Georg Stædings Comp.

Fra 4de Juli til 9de November 1645

Oberst Lieut. Ebbe Ahlefelds Regiment.

Fra 19de Mai til 9de September 1645

Oberst Lieut. H. Sandbergs Comp.

Capitain Jørgen Hartbergs Comp.

Capitain Claus Dyres Comp.

Fra 19de Mai til 9de Juni 1645

Major Eiler Gabrielsens Comp.

Capitain David Hansens Comp.

Capitain Anders Mogansens Comp.

Fra 19de Mai til 30te Juni 1545

Capitain Lauritz Svendsens Comp.

Fra 6te Juli til 10de Juli 1645

Capitain Casper Dues Comp.

I Følge Gersdorffs Ordre marscherede Capitain Due fra Kjøge til Helsingør i 3 Dage med Ordre til selv at tage de fornødne Nattequarterer, da Hr. v. Gersdorff ikke kjendte de Landsbyer, som laae paa Veien imellem disse 2 Stæder.

Fra 17de April til 15de Mai 1645

Oberst Christopher Stænsens Regiment.

Fra 4de Juli til 3die August 1645

Capitain Johan Forbiers Comp.

Fra 24de November 1644 til 16de September 1645

Oberst Hendrich Ablefeldts Escadron.

Fra 18de December 1644 til 16de September 1645

Capitain Lieut. Gerh. Moltkes Comp. til Hest.

Fra 10de April til 15de Mai 1645

Hertug Frederichs Dragoner.

Naar der nu til en saadan Indquartering i Overeensstemmelse med Bespiisnings Reglementet for Helsingør af 10de Juli 1644 skulde af Verterne gives: en Oberst Lieutenant og Ritmester daglig 3 Maaltider af 6 gode Retter Mad til hver Maaltid for 1 Rigs. Mk. daglig, til en Lieutenant og Cornet 3 Maaltider af 4 Retter for 1 Sl. Mk. og til de Gemene 2 Retter Mad og 2

Potter dansk Øl til hver Maaltid for 10 Sk. daglig, og desuden betales i Service til en Major 1 Rd., en Capitain 3 Ort 8 Sk., en Lieutnant 2 Ort 16 Sk., en Fendrik eller Cornet 2 Ort 16 Sk., en Underofficeer og Gemeen 16 Sk., saa vil man deraf kunne indsee, hvor saare trykkende denne Byrde maatte være endog for den Rige. Naar nu hertil kommer, at det Militaires tøileløse Opførsel end mere forøgede Indqvarterings Plager, idet Officere saavel som Gemeene ikke alene egenraadigen herskede i Borgernes Huse, men oftere ved Nattevandringer afbandede Borgere og Vægtere, ødelagde Bygningerne og traadte Menneskeligheden aldeles under Fødder; at den ved saadanne Leiligheder hentede Vagt oftere forenede sig med de Skyldige til det begyndte Værks Fortsættelse, og at næsten aldrig en Klage over slige Foretagender, selv da ikke naar den Ungjældendes Liv svævede i Fare, havde nogen Virkning; hvad Under da at manges en Borger med Familie forlod Huus og Hjem, overlod dette til Undertrykkerne og søgte et Friested hos de lykkeligere Bønder paa Landet. At dette var Tilfældet, sees af Kong Chr. IV. Brev, dateret 6te Mai 1645, hvori det forbydes Bønderne, under deres Fæsters Fortabelse, at huse slige Udflyttere.

Men ikke den eenlige Soldats Modtagelse var alene Borgernes Byrde, men oftere fulgte Kone og flere Børn med Soldaten, og til disse skulde man i det mindste skaffe den fornødne Plads og Seng, da i modsat Tilfælde Soldaten vidste at tage sig selv tilrette.

Naar nu hertil kom, at det ikke sjældent var Tilfældet at Soldaten udkommanderedes, især paa Flaaden, og under saadanne Omstændigheder efterlod sin Familie i Qvarteret, medens Byen dog belagdes med andet Mandskab, saa sees letteligen hvilken Forøgelse af Indqvartering slige Koner og Børn maatte

afgive. Vel søgte man i slige Tilfælde at anbringe disse i de mange øde og forladte Huse, som fandtes i Byen, og overlade dem til dem selv, men man etablerede da igjen ligesaa mange Tyvehuller, hvorfra Byens Indvaanere paa anden Maade brandskattedes.

Under slige Omstændigheder vare vistnok de Huse bedst farne, som ifølge Chr. IV. Ordre af 21de Juni 1643 i hver Kjøbstad skulde staae til Logement for Danmarks Rigens Raad, naar nogen af disse gjæstede Byen, og derved befries fra al anden Indqvartering.

Med Hensyn til Udkommando paa Flaaden tog man, som det synes, ligesaaavel Cavalerie som Infanterie, hvilket kan sees af Chr. IV. Skrivelse af 23de Mai 1645 til Helsingøers Magistrat, hvori han forespørger hos denne om, hvor de paa Flaaden beordrede Dragoners Heste vare blevne af.

Men ikke alene Borgerne beklagede sig over Indqvarteringen, men ogsaa denne klagede stundom over Qvartererne. Saaledes finde vi at Oberst Falk Lykke klagede til Kong Chr. IV. over Magistraten i Anledning af hans Qvarteer, hvorfor Kongen befalede Sagen imellem dem at foretages af gode Mænd, hvorimod dog Borgemester og Raad gjorde Indvendinger, idet de indskjøde sig under Kong Frederik den 2dens Haandfæstnings 25 Artikkel og forlangte Sagen paadømt under deres rigtige Værneting.

Der findes intet Spor af at Byen den Tid har havt nogen militair Sygestue, men den syge Soldet maatte oppebie sin Helbredelse i Qvarteret. Kun i Aaret 1644 finde vi at Commandanten paa Cronborg Hendrich Ulrick Gyldenløwe*)

*) Anm.: Ifølge Cronborg Fæstnings Historie af samme Forfatter kaldes Johan Ulrick Gyldenløve.

befalede at de meest syge Soldater skulde modtages paa Helsingøers Hospital, paa Grund af den usædvanlige Sygdom, som i det Aar huserede i Garnisonen. Ogsaa Lægehjælp havde man sørget for, i det man allerede i Aaret 1643 havde tilladt Barbeer Gottfried Frølich at nedsætte sig i Helsingøer og givet ham fri for alle Skatter og Skyld samt for alle Byens Tyngder, og desuden skjænket ham en aarlig Løn af 100 Courant Dalere, imod at han var forpligtet til at soignere Cronborg Garnison.

At Byens Velstand dog imidlertid ei ganske var tilintetgjort sees af Corfitz Ulfeldts Skrivelse af 16de November 1644, hvori Borgemester og Raad mindes om Indsendelsen af de paa Herredagen i Kjøbenhavn lovede 2,500 Lod Sølv til Rigets Undsætning.

Aaret 1645 blev mærkelig ved, at en Grundskat blev paalagt Byen ved Chr. IV. Brev af 23de Januar. 12 Mand udnævntes til at taxere Husene, og Skatten erlagtes med 2 Rd. pr. 100 Rd. af disses Værdi. Kun Geistlighedens Residentser vare fritagne. Samme Aar maatte Helsingøer afgive 2de Badskjærere med vel udstafferede Kister til Flaadens Brug. Endelig sørgede Kongen ogsaa for Borgernes sædelige Dannelse, i det der ved Ordre af 19de Juni d. A. blev udnævnt nogle Mænd i hvert Sogn, som skulde gaae omkring i Kirkerne med lange Kjæppe og slaae dem paa Hovedet, som sov under Prædiken. Har denne ikke været saa god som den burde for at holde Tilhørerne aarvaagne, saa var det vel for endeel Magistratens Skyld, der havde Ret til selv at vælge deres Præster, hvilket kan sees af Chr. IV. Skrivelse af 12te Mai 1646, hvori han anbefalede en Mand, han selv havde hørt prædike, til Capellan; men da allerede en anden er antaget af Borgemester og Raad, bekræfter Kongen i Skrivelse af 18de Mai s. A. dette Magistratens Privi-

legium paa selv at vælge og antage deres Sognepræst og Capellan.

Aaret 1646 var i øvrigt mærkeligt for Helsingøer, da det gjorde en Forandring i Magistraturen, i det efterstaaende Kongelige Rescript udstædedes:

Christian den 4de ved Guds Naade Danmarckis, Norges, Wenders og Gothers Konning:

Wor Gunst tilforn; Wid at wi naadigst for wichtige Aarsagers Schyld haffver for gott anseet, at Fastelavns Borgemestere udi wor Kjøbstad Helsingøer herefter schall afschaffes. Thi bede wi dig naadigst wille at thvende wedershæftige og forstandige Dannemænd till Borgemestere igjen der sammesteds forordnes, som samme Bestilling udi Aldting kand betjene, och enhver Kong og Rett administrere, som de achter at forsvare og være bokjendt. Derved skeer wor Willie; Befalendes dig Gud! Skrevet paa wort Slott Kjøbenhavn den 31te Mai 1646.

Under wort Segel.

Christian.

1647 } Da Kongens Svaghed det følgende Aar gjorde en Reise til den
til 48 } egerske Suurbrønd og varme Bad nødvendig, anmodede han
Borgemester og Raad i Skrivelse af 31te Januar 1647, om at
tilstaae ham 4 gode Vognheste til denne Reise, da Kjøbenhavn
havde tilstaaet ham 16 Heste. Om disse Heste ere blevne af-
givne eller ei findes ingensteds anført. Chr. IV. døde imidlertid
det paafølgende Aar, i hvilken Anledning Corfitz Ulfeldt
befalede Helsingøers By at opsende 800 Tinfade og 800 Tin-
tallerkener til Brug saavel ved Begravelsen som ved Frederik
den 3dies Kroning.

*

*

*

Freden var sluttet; Fjenden havde forladt Byen, men 1660 mangan en sørgelig Erindring om hans Nærværelse havde han efterladt. Byens almindelige Indtægter vare i 2 Aar, om end ikke aldeles udeblevne, saa dog betydelig formindskede, medens nogle tusinde Mand fjendtlige Tropper tærede paa de faa Levninger af Velstand, som vore egne Soldater havde efterladt til Eiernes Disposition. Kun langsomt reiste sig derfor Byen igjen, og ikke altid var den i de første Aaringer efter Freden istand til at udrede endog kun det, som den havde tilstaaet sine egne Betjente. Saaledes klagede Vagtmester Bendix Jensen i Aaret 1666 til Kongen over, at han ikke hos Borgemester og Raad kunde erholde sin resterende Lønning og sit Tilgodehavende for Vagthold i Byen, i Alt 358 Rd. I Anledning af ham sees imidlertid, at man i Fortiden handlede omtrent som i Nutiden, thi i Aaret 1681 gaves hans Søn Jens Bendixen Succession paa Faderens Post som Vagtmester i Byen.

Flaadens oftere Udrustning var heller ikke til liden Byrde for Byen, da dens søevante Borgere maatte gjøre personlig Tjeneste paa denne, og Byen iøvrigt udruste disse. Saaledes afgav Byen i 1666: 30 Baadsmænd og til hver af disse 2 Rd. i Haandpenge; i 1676 udrustedes 44 Baadsmænd med fornødne Klæder; 1 Badskjær og 1 Trompeter udskreves af Byen og med Førstnævnte tillige Medicinkiste, eller de dertil fornødne Penge. For hver manglende Baadsmænd maatte erstattes 16 Rd. Ligeledes afgav Byen 1 Trompeter og 44 Baadsmænd i Aaret 1683, men istedetfor Badskjær og Kiste 40 Rd.

Folkemængden tiltog imidlertid i Byen, idet et ikke ubetydeligt Antal af Skaaninger, der ikke vilde leve under det svenske Zepter, nedsætte sig her; maaskee ogsaa foranlediget ved det lokkende Tilbud af Skattefrihed i 25 og flere Aar.

Saaledes forøgedes vel de Consumerendes Antal, men Byrderne hvilede maaskee derved end tungere paa de Øvriges Skuldre. Selv andre Aarsager fremkaldte denne vistnok odiøse Frigivelse for Byens Tyngder. Apothekeren *Hendrich Roth* blev fritaget for Indqvartering, fordi han forsynede Soldatesqven med Medicamenter og havde tilbudt at oprette Filial-Apothek paa Cronborg. Fritagelsen kom ham tilgode, men Cronborg fik intet Apothek. Flere Embedsmænd afgik, f. Ex. *Jens Tønnesen* fra at have været Skriver paa Hammermøllen; *Hans Piber* fra Visiteur ved Øresund o. fl. a. og fritoges for Levetid for Byens Skatter og Tyngder: een i de Tider ikke saa ganske ubetydelig Pension, som saameget lettere meddeeldes, som Statskassen intet leed ved sammes Udredelse.

I Anledning af det i Aaret 1675 paabudne Krigsstyr findes Byen at bestaae af 833 Familier, indeelte efter Formuen i 10 Classer.

1682 I Aaret 1682 bestemte Chr. V. at Helsingøer skulde være blandt de Kjøbstæder, som maatte handle paa fremmede Lande, ligesom han og udvidede Magistraturen til 2 Borgemestre og 3 Raadmænd.

Det paafølgende Aars 17de Februar bød at samtlige Documenter over Kirkers, Skolers og de Fattiges Kapitaler skulde indsendes til Stiftsøvrigheden og gjemmes i Stiftskassen, medens vidimerede Copier skulde opbevares paa Byernes Raadstuer.

Samme Aar blev af General Commissariatet oprettet et Seildugmageri i Helsingøer, hvortil Byen maatte afgive de saakaldte Blegdamme, og St. Olai Kirke et det tilhørende ubeboet Huus.

1685 Aaret 1685 hævdede allerede endeel af de Friheder, som havde bragt mangen en Familie i Flor, idet alle uden Undtagelse,

saavel Fremmede som Kongens Betjente, bleve ved Resolution af 18de April paalagte at deeltage med Byens Borgere i de Bekostninger, som det ferske Vands Vedligeholdelse og Vagtholdet i Byen foraarsagede; ligesom det og blev Taxadeuren forbudt at bruge den af ham paa Veierboden oprettede Vægt, men derimod paalagt at afbenytte Magistratens.

Under 12te Mai samme Aar fik Færgelaugets sine første Laugsartikler. Færgemændenes Antal beløb sig paa den Tid til 100, som sees af Magistratens Indberetning til Stiftamtmanden desangaaende under 29de August 1689, og dog var det paa de Tider og senere ikke sjældent Tilfældet, at der manglede Folk og Fartøier til de fremmede og forbiseilende Skibes Afbenyttelse, deels paa Grund af Mandskabets Afgang til Flaadens Brug, deels paa Grund af Jagter og Færgebaadenes Requisition til kongelig Tjeneste og deels ved Færgelaugets betydelige Arbejder ved det kongelige Magasin-Korns Ind- og Udskibning.

I dette Aar trængte Svingelporten hellig til Reparation eller rettere Ombyggelse, men Byens betydelige Aftagelse og Fattigdom — den talte allerede da 46 øde og ubeboede Huse og Gaarde — gjorde det yderst besværligt for samme at udrede de dertil fornødne Omkostninger, hvorfor Magistraten indstillede til høie Vedkommende om hertil at erholde nogen Hjælp. Denne kom ikke, og en almindelig Bom maatte en Tidlang lukke for Byen i Svingelportens Sted, indtil en Klage fra Toldforpagter Kruse til Stiftamtmand Krabbø i Aaret 1687 ikke alene over denne Bom for Svingelporten, men ogsaa over den uegkede Ny-Kirkegaard og Port, hvor ikke allene Sviin og Køer græssede, men der endog var fuld Kjørsel over og igjennem, samt over Rødeport, som ligeledes lukkedes med en Bom, nødte Magistraten til at afhjælpe disse Mangler, som vare til Skade for Toldfor-

pagtningen. Hvor besværligt dette maa have været for det Offentlige sees deraf, at Magistraten ved Vinterens Nærmelse indbød til et frivilligt Bidrag til nogle Vægteres Underholdning, hvis Ansættelse ansaaes for nødvendig, især med Hensyn til at Underofficerer og Gemene af Garnisonen huserede paa Gaden med grassat Sjouen, Spil og Leeg, Hvinen og Hujen, med blottede Kaarder i Hænderne, som Magistratens Klage desangaaende udtrykker sig. Vægtere bleve saaledes vel ansatte, men de væsentligste Sportler for disse vare Prygl og oftere Lemlæstelse.

Skatterne bleve nu mere og mere trykkende, ikke just fordi disse forøgedes, men fordi de Skatteydendes Antal forminskedes i en forbausende Progression. Saaledes talte Byen allerede i Aaret 1686 flere hundrede ledige Gaarde og Huse, og dens Borgeres Antal var formindsket fra 800 til 300. Hvad Under altsaa, at den Borger, der nogle Aar tilbage gav 15 Rd. i Skat til Byen og havde 6 Soldater i Qvarteer, nu maatte udrede 27 Rd. 4 Mk. 12 Sk. og modtage 10 Mand til Indqvartering. Men ligesaa lidet er det at undre over, at Borgeren søgte at afvælte denne Byrde og derfor klagede. I Anledning af en saadan Klage sees, at Byeskatterne, ligesom de Kongelige, lignedes Halvparten paa Eiendommene og Halvparten paa Næringen. Byen var til den Ende deelt i 340 Etmaal, hvert beregnet til 24 Timer. 170 Etmaal beskattede Eiendommene, som i rede Penge ansattes til 49,610 Rd., hvilke til hvert Etmaal udgjorde ca. 290 Rd., hvorefter Afgifterne reguleredes. Men naar saadant var skeet, saa foraarsagede dog Dødsfald, Ufetterrettelighed, Borgernes Bortreise fra Huus og Hjem samt andre flere Aarsager, at de til Skatternes Udredelse fornødne Summer ikke indkom; men da Magistraten, Een for Alle og Alle for Een, vare ansvarlige for Skatternes Indbetaling paa Amtstuerne,

og bleve personligen udpantede for Restancerne, eller efter den Tids Brug belagte med Execution, hvorpaa flere Exempler have, saa maatte Magistraten gjøre Udveie for Pengene og igjen søge sin Regres hos Borgerne, hvilke oftere ved Dom maatte tvinges til at udrede de Skatter, som for dem vare udlagte. Saaledes fik Borgemester Hansen i Aaret 1686 en Høiesterets Dom for, at Byen skulde ved Repartition paa Borgerskabet extraordinem udrede $\frac{1}{3}$ aarlig af hans Tilgodehavende 955 Rd. 7 Sk., men ogsaa dette negtede de. Man kan overhovedet ikke negte, at den Tids Magistrats Lod ikke var den misundelsesværdigste, thi uagtet man stedse kaldte dem Deres Velviisheder, saa indgav man dog idelige Klager over deres Viisdom og dennes Anvendelse; saa modtog de dog jevnlige Irettesættelser fra Politie- og Commerce-Collegiet, fra Commissariatet for Land-Etaten, fra Commissariatet for Søs-Etaten, fra Rentekammeret, men især fra Stiftbefalingsmanden, Amtmanden og Amtsforvalteren, der alle stode i immediat Forbindelse med Magistraten og hver paa sin Viis pressede denne. Hvad Under altsaa, at Magistratens Tryk paa Borgerskabet hvilede saa meget tungere som eget Ansvar gjorde saadant Nødvendigt, og Magistraten vel altid i Ordet fik Uret, men Borgerskabet i Gjerningen dog ikke Ret. Som et Beviis paa, hvorvidt de anførte Irettesættelser kunde gaae, vil jeg blot anføre, at Magistraten i October 1686 fik en særdeles alvorlig Irettesættelse fra General-Commissariatet for Landetaten, fordi de havde vovet at indsætte en Soldat i Byarresten uden i Forveien at trække Munderingen af ham, med Ordre til ufortøvet at sætte ham i Frihed, uagtet han havde mishandlet en Borger saaledes, at dennes Liv svævede i Fare. Her opstod nu det besynderlige Tilfælde, at Forbryderen ikke vilde forlade

Arresten, uagtet Doren aabnedes for ham, og Vedkommende maatte nu formelig kjøbe ham til at gaae ud af samme.

Men fik Magistraten Irettesættelser, saa fik Borgerne dog stundom det, som var værre. Saaledes klagede 22 Borgere i April 1687 over Amtsskriveren Jens Rostgaard, som, da de meldte dem med Magistratens Udviisningssedler til Tørveskær paa de smaa Moser, der af Amtsskriveren skulde anvises, havde kaldt dem ind paa Skriverstuen og der tracteret dem med Tyrepidsken, ene fordi de kom ham til øieblikkelig Uleilighed. Magistraten tog heraf Anledning til at bede om Ret til selv at anviser Borgerne, hvor de kunne skære den dem tillagte Tørv, saameget rimeligere som Moserne selv tilhørte Byen og fandtes paa dennes Grund; men Alt blev ved det Gamle, og Borgerne beholdt, hvad de havde faaet.

For Byens Ildebrændsel af Tørv var i Almindelighed temmelig godt sørget, idet det var enhver Borger tilladt at lade skære i den Kongelige saakaldte „Store Mose“ saamegen Tørv som han til eget Brug behøvede, imod at han selv besørgede Tørvens Behandling og Hjemkjørsel. For at imidlertid Mosen kunde behandles rigtig og med Oeconomie maatte den kongelige Skovrider anviser Pladsen i samme til Tørveskærerne efter den af Magistraten forfattede og af Amtmanden underskrevne Udviisning. For at nu Alt kunde gaae med behørig Orden havde Magistraten ansat faste Tørveskærere, 6 Mand i hvert Selskab, til hvem Borgerne henvendte sig, for mod billig Betaling at erholde den fornødne Tørv skaaren, som de da senere besørgede hjemkjørt. Til Vederlag for dette Privilegium maatte de skære 60 Læs Tørv til Magistraten uden Betaling. Requisitionen skete ikke læsseviis, men dagviis: 1, 1 $\frac{1}{2}$ à 2 Dage med 6 Mand. Da Mosens Afstand fra Byen imidlertid ikke tillod den fattigere

Borger, der desuden selv maatte lægge sin Tørv, at afbenytte samme, saa bleve disse anviste Tørveskær i Byens saakaldte Smaaemoser, hvortil Amtsforvalteren gjorde Udviisningen.

At Politiet i Byen paa den Tid ikke har været det bedste sees deraf, at Magistraten under 26de Juli 1686 gav Borgerskabet Ordre til at bortskaffe de udenfor deres Døre paa Gaderne etablerede Møddinger, der vare saa store, at de i flere Læs ikke kunde bortkjøres, og befalede desuden Underfogden hver Løverdags at udpante den Borger for 8 Sk. dansk, der havde mere end 1 Læs Møg liggende for sin Dør. Paa den Tid var Søren Kattholm Byefoged, over hvem Magistraten i flere Anledninger klagede.

Paa denne Tid findes adskillige Forandringer at være foregaaet saavel med Byens Betjente selv som med disses Lønninger. Saaledes modtog nu

Sognepræsten i aarlig Lønning....	250	Rd.	„	Mk.	„	Sk.
i Juleoffer	8	-	3	-	„	-
	<hr/>					
	258	Rd.	3	Mk.	„	Sk.
1ste Capellan i aarlig Lønning...	100	-	„	-	„	-
i Juleoffer	8	-	3	-	„	-
	<hr/>					
	108	Rd.	3	Mk.	„	Sk.
2den Capellan i aarlig Lønning...	75	-	„	-	„	-
i Juleoffer	8	-	3	-	„	-
	<hr/>					
	83	Rd.	3	Mk.	„	Sk.
Organisten i aarlig Lønning.....	125	-	„	-	„	-
i Juleoffer	11	-	3	-	„	-
	<hr/>					
	136	Rd.	3	Mk.	„	Sk.
Rector: Juleoffer	6	-	„	-	„	-

	40 Rd.	„ Mk.	„ Sk.
4de og 3die Lectie Hører, hver 20 Rd.	40	„	„
2den Lectie Hører.....	15	- 3	- 12
1ste Lectie Hører.....	10	- „	- „
Endnu en Hører.....	15	- „	- „
Byskriveren.....	170	- „	- „
Underfogden.....	50	- „	- „
Taarnvægteren.....	90	- „	- „
Til Vandcompagniet.....	297	- „	- 4
Byens Tjeneres aarlige Løn.....	64	- „	- „
til Julhøitid.....	8	- 1	- „
Skarpretteren.....	36	- „	- „

Til disse Udgifter maatte nu saavel Kongens Betjente som andre Standspersoner bidrage i Forening med Borgerne.

I Aaret 1686 finder jeg Latin Skoles Indtægter saaledes anførte:

Johan Kruses Gaard: Capital 243 Rd. 2

Mk. $14\frac{2}{3}$ Sk., svarer i aarlig Rente. 21 Rd. 3 Mk. 10 Sk.

Hos David Melomgs Arvinger 400 Rd. til 36 - „ - „ -

St. Olai Kirke: 2,850 Rd. aarlig Rente 256 - „ - 2 -

I sal. Elesabeth Jørgensens Gaard og

3 Boliger: 500 Rd. til..... 45 - „ - „ -

Sal. Frants Erichsens Capital, som Kirken

havde brugt: 200 Rd., hvoraf Rente 18 - „ - „ -

I sal. Jørgen Hansens Boliger 66 Rd.

4 Mk., som give i aarlig Leie.... 6 - „ - „ -

I sal. Hans Jørgensens Bolig: 133 Rd.

2 Mk., Rente..... 12 - „ - „ -

Huusleie af Skolens Huus paa Lappen 6 - „ - „ -

Lateris 400 Rd. 3 Mk. 12 Sk.

	Transport	400	Rd.	3	Mk.	12	Sk.
Sal. Jens Farvers Hustru i Jordskyld.		1	-	2	-	„	-
Sal. Arved Muurmesters i do.		„	-	1	-	8	-
	Summa	402	Rd.	1	Mk.	4	Sk.

Ann.: Maa vel være Rdlr. i Capitalen og Sldlr. i Renten, da der ellers kommer 9, istedetfor 6 pCt.

Foruden disse faste Indtægter havde Skolen endnu for Opvartning med Sang ved Liigbegængelser, som i Følge Reglementet fra 1684 betaltes saaledes:

For heel Skole med latinsk Sang	10	Rd.	„	Mk.	„	Sk.
For do. do. med dansk Sang	4	-	„	-	„	-
For een Lectie	„	-	3	-	8	-
For to Lectier	1	-	1	-	8	-
For Eftersang	„	-	-	3	„	-

Til de fattige Skolebørn uddeelttes aarlig nogle Penge til Klæder af Rector Scholæ i Overværelse af Skolens Kasserer, Magistraten og Sognepræsten i Tikjøb, som mødte paa Biskoppens Vegne og efter dennes Ordre.

Ved Rescript af 8de November 1684 fik Øresunds Toldskrivere Anders Nielsen, Christian Falk, Issebranth von Holten og Lauritz Søfrensen Tittel af Cämmererer og Rang og Sæde med Borgemestere i Helsingøer, efter deres Ansættelses Datum.

Lægekunsten var paa den Tid ikke aldeles forsømt i Helsingøer, men var dog i de saakaldte Bartscheerers Hænder, ligesom og Apothekeren practiserede, hvor Leilighed gaves. Dette gav imidlertid Anledning til, at ingen Enighed fandtes imellem Lægerne og Apothekeren, thi ligesom denne gjorde Indgreb i hines Forretninger, saaledes tillavede disse igjen Lægemidler og berøvede derved Apothekeren endeel af hans Næring.

Men ogsaa Doctorer bleve stundom ansatte i Byen, saaledes blev hæderlige og hølærde Doctor Daniel Prottens af Chr. V. udnævnt til Stadsp̄hysicus i Helsingøer i Aaret 1675.

1687 Aaret 1687 bragte Helsingøer den første Lettelse i Statsbyrderne, i det Byen fritoges for Kongens Fadebuurs og Reisers Befordring. Vel var denne Lettelse allerede da ikke af megen Betydenhed, eftersom Kongerne nu kun saare sjelden besøgte Cronborg Slot imod i fordums Dage; men det var dog noget, og da Aaret 1688 nedsatte Kop- og Qvæg-Skatten, og Baadmands-Skatten i Aaret 1689 blev ansat efter 25 Baadsmænd i Stedet for de hidtil bestemte 44; ligesom og den i samme Aar befalede Matriculskat af 1 Rd. pr. Tønde Hartkorn, hvilket for Byen udgjorde 122 Tdr. 4 Sk. 1 Alb., blev eftergivet, og endelig Byen i Aaret 1690 blev befriet for Grundskat i 10 Aar til dens Opkomst, saa var dog dette til nogen Lettelse for det nedtrykkede Borgerskab. Men atter her fremstaaer Indqvarteringen og dennes uheldbringende Følger for Byen, som den Kræft, der tærede paa dens Marv. Endnu laae jevnlig 6 Compagnier med Koner og Børn i Helsingøer, hvilke om Vinteren endog forøgedes med 3 Compagnier, som beregnede til en Styrke af 108 Mand, foruden Overofficerer, udgjorde 972 Mand, som Byen maatte huse og skaffe den fornødne Varme og Lys. Men ikke nok hermed. I Aaret 1688 begyndte man for Alvor at tænke paa Cronborgs Befæstning og overdrog saadant til en saakaldet Entrepreneur, Dommicus Pell, der nu blev indqvarteret i Helsingøer tilligemed 30 Heste og disses Oppassere, 26 Muursvende, en Skibsbygmester med Svende samt 5 Underofficerer, 1 Tambour og 70 Mand af Livgarden. Men denne betydelige Forøgelse af Indqvarteringen var ikke den eneste Skade, som Byen herved leed. Først maatte samme til Arbeidet afgive 15

Baadsmænd til Steenføring og et betydeligt Antal Heste og Vogne til at transportere Muursteen paa fra Hammermøllens Teglværk til Slottet, hvorfor dem vel var tilstaaet 6 Mk. pr. 1000 Steen; men da hvert hundrede Steen, de transporterede, kun beregnedes dem som 80 og de desuden maatte lide Afdrag i de 6 Mk. af Entreprenurens Betjente for at undgaae Hug og Slag, saa kan dette Arbeide vel med Grund ansees for en Plage mere.

Dernæst etablerede Entreprenuren sin egen Bager, Brygger, Smed og flere Haandværkere, der ikke alene solgte og arbejdede til og for hans egne Folk, men ogsaa oftere til og for Andre, til stor Skade for Byens Borgere. Endelig lod denne egenraadige Mand borttage Stenene af alle Byens Steengjerder om Lykker og Mærker, en Skade som blev anslaaet til nogle tusinde Rigsdaler. Naar nu hertil kom, at Byen fra Aaret 1688 aarlig maatte erlægge et saakaldet Defensions-Gebyr med 511 $\frac{1}{2}$ Rd., hvilket endog i Aaret 1691 var steget til 1000 Rd., saa begribes lettelig at man kun ved de eftergivne Skatter havde klappet Borgerne paa den ene Kind, for at kunne give dem et saameget vældigere Ørefigen paa den anden.

Indtægten ved Skibsfart og Handel, den Kilde, som skulde erstatte Byen de Tab, den led, og lindre de Trængsler, der plagede den, begyndte ogsaa i denne Tid at faae en Retning, som end mere maatte forurolige Helsingøer, i det Skibsførerne søgte til Helsingborg om deres Fornødenheder, fordi disse der erholdtes billigere, især paa Grund af slige Varers Told- og Consumtions-Frihed. Endelig opdagede man, at rostocker Skibe, som laae i Sundet, udsolgte Øl, Brændeviin og Brød til de Forbiseilende og saaledes formindskede Byens Afsætning af disse Varer. Men berøvede Helsingborgerne Helsingøer Afsætningen af deres Kjøbmandsvarer, saa forsynede de Byen igjen med

Kjød, som de besynderlig nok kunde sælge billigere end Byens egne Slagtere. Før Adskillelsen fra Danmark havde de derfor deres egne Slagterboder, som tilforn ere omtalte, men uagtet disse, der laae paa Torvet, vare nedrevne og Grunden i Aaret 1688 solgt til Mester Hans Norby, saa vedblev dog en ikke ubetydelig Tilførsel af Kjød fra Skaane. Dette bidrog vistnok til det billige Kjøb paa Kjød, som da fandt Sted i Helsingøer, nemlig 3 Sk. pr. H Oxekjød, fra 3 til 5 Sk. pr. H Kalvekjød og 3 Sk. pr. H fersk Flæsk.

Paa samme Tid findes Torvepriserne: Rug 10 Mk. 8 Sk.; Byg $6\frac{3}{4}$ Mk.; Havre 5 Mk.; Hvede $10\frac{1}{2}$ à 11 Mk.; Ærter 12 Mk. og Malt $7\frac{1}{2}$ à 8 Mk.

1691

Først i Aaret 1691 fik Byen et saakaldet Axeltorv, idet en afbrændt Plads omtrent midt i Byen dertil bestemtes. Ved Raadstue-Bekjendtgjørelse af 24de October fastsattes, at Ingen maatte sælge sine Varer udenfor Byen eller Torvet før Klokken 11 Formiddag, under Straf af Varernes Confiscation. Forprang var ikke usædvanlig paa de Tider, og selv efterat denne Forordning var udgivet, der dog synes at maatte stemme overeens med Alles Fordringer, klagedes fra Bageren paa Fæstningen Cronborg over, at han ikke maatte kjøbe sin Sæd i og udenfor Porten, og Politie og Commerce-Collegiet syntes ikke uvillig til at understøtte hans Klage. Imidlertid skeete kun liden Tilførsel til Byen og som en Følge deraf fandtes kun ringe Beholdninger paa Borgernes Lofter. Saaledes blev ved et almindeligt Eftersyn af Kornforraadet i September 1690 forefundet 32 Tønder Hvede og Rug, 4 Tønder Erter, 192 Tønder Malt og 30 Tønder Havre.

I Aaret 1685 fik St. Olai Kirke 200 Rdlr. i Følge Hans Rostgaards Testament. Kirkens Formue var i øvrigt

kun ubetydelig. Det Strøegods*), som den paa flere Steder i Sjælland var i Besiddelse af, var den endogsaa mere til Skade end til Gavn; hvorfor saadant under 3die October 1689 ved offentlig Auction i Roeskilde blev solgt til Etatsraad Schöler. Imidlertid havde Kirken en ikke ubetydelig Indtægt i Salget af Begravelses-Pladser i selve Guds Huus. Den almindelige Betaling for et voxent Liigs Nedsættelse i Kirken var fra 20 til 30 Rd. og for Børn 8 Rd. 3 Mk. Herfor havdes imidlertid ingen exclusiv Ret til Begravelses Pladsen, men en saadan maatte kjøbes meget dyrere. Men ikke altid var Penge det Middel, som forskaffede Folk den Lykke at hvile under Kirkens Gulv, thi i Aaret 1687 blev Cancelliraad Rosenheim, som i en kongelig Commission havde været i Helsingøer, og derfor af Magistraten prætenderede en Discretion, af denne tilstaaet en Begravelsesplads i St. Olai Kirke.

Under 10de Juli 1690 indberettede Magistraten, at 32 Embedsmænd og Borgere vare ved kongelig Friebræv frietagne for Kongelige og Byens Skatter. Et vistnok ikke ubetydeligt Antal i Forhold til Borgernes Mængde. Iblandt de Fritagne var ogsaa Toldforpagteren Jacob Holten, der i samme Aar fik Skjøde paa den saakaldte Blegdams Plads og en anden Plads med en Dam, den saakaldte Hestedam, udi. Det i Aaret 1682

*) Godset, som Frederik II har funderet St. Olai Kirke, bestod af:

2 Gaarde i Kjøbenhavns Amts Lille Herred, som hver i Landgilde svarede: 3 Pd. Byg, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, og i Gjesteri: 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns.

1 Gaard i Holbæks Amt, Meerløse Herred, Jernløse Sogn, med 1½ Pd. Byg og 1½ Pd. Rug.

1 Gaard i Roeskilde Amt, Voldborg Herred, Nørre Hyllinge Sogn, med Landgilde: 1 Pd. Byg, 1 Pd. Rug, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og 11 Sk.: i Gjesteri 2 Mk. og desuden 1 Tønde Havre.

2 Gaarde i Transherred, Steenvedmagle Sogn, med 3 Pd. Byg, 2 Tønder Havre, 1 Lam, 1 Gaas, 4 Høns.

af General Commissariatet oprettede Seildugmageri maa saaledes være ophævet, eftersom ovenanførte Blegdam var overdraget til sammes Brug. Magistraten har vel anseet det for rigtigst at afhænde en Eiendom, som det maaskee oftere kunde lyste Statsbestyrelsen at benytte sig af.

Strax i Begyndelsen af det følgende Aar blev en Mangel afhjulpen, hvorover der oftere var klaget, i det Magistraten ansatte 9 Borgere som faste Dragere og Arbeidsmænd ved Broen, med udtrykkeligt Forbud mod, at ingen Anden maatte bruges til sligt Arbeide.

Samme Aar blev end mærkeligere for Helsingør i det en kongelig Resolution af 23de Mai 1691 fastsatte, at Byen kun skulde have 600 Mand i Indqvartering, og at det større Antal Mandskab, som muligen kunne paalægges den, skulde extraordinair godtgjøres og sammes Beløb afgaae i de kongelige Skatter. Allerede i September s. A. havde Byen 872 Mand, hvorfor samme fordrede et Afdrag i Fortificationsskatten paa 353 Rd. 88 Sk. Ved Magistratens Skrivelse af 4de November 1692 sees, at Indqvarteringen ikke destomindre kostede Byen 5,232 Rdlr., foruden alle de øvrige Tab og Ulemper, som Indqvarteringen foraarsagede Borgerskabet.

Som et Exempel paa den Tids Retspleie kunde man maaskee anføre, at en Underofficer i August 1682 gik ind i Byens 1ste Borgemesters Huus og selv lod et Pant bortføre for en Assignation fra Regimentsquarteermesteren, hvilken dog ved Kammercollegii Resolution var hævet, uden Borgemesterens Modstand, og uden at denne selvraadige Fremfærd af Underofficeren paadrog denne Straf eller Irettesættelse.

Magistraten æskede Erklæring angaaende Kirkernes, de offentlige Bygningers og Broernes Vedligeholdelse, sees at Byen tilforn havde havt 4 Broer, men nu — December 1693 — kun 2, hvoraf dog den ene, der kun lidet blev brugt, forfaldt; den anden derimod, der var Byens almindelige Losse- og Ladebro, vedligeholdtes af den halve Procent af alt Oplagsgods, som dog oftere ikke var tilstrækkelig til denne Bestemmelse, og desuagtet havde man tillagt Magistraten det Overskydende som Embedsløn. Overhovedet var Magistratens Løn paa den Tid vist ikke betydelig, hvorfor denne næsten idelig klager og gjør Paamindelser om en bedre Gagering. Saaledes indgik under 11te Juni 1694 Borgemeister og Raad med en Forestilling, om ei Magistraten, der ikke havde en Skilling af Kongen, Intet af Borgerskabet og ingen Jord i Marken, til Løn for deres mange og besværlige samt ansvarlige Forretninger, maatte oppebære: 1, $\frac{1}{2}$ Procent af alt Oplagsgods; 2, Bropenge af alle Varer, som ind- og udføres, saasom 1 Sk. pr. Tønde let Gods, 2 Sk. pr. Tønde tungt Gods og 2 Sk. for hvert Sk. \ddot{u} 's Vægt; 3, 1 Procent af Gaardkjøb og Salg; og endelig 4, at Byfogden ligeledes maatte drages til Ansvar for Skifterne, da han tog Deel i sammes Salar. Jeg finder ingen Resolution paa denne Indstilling, og Alt er formodentlig blevet ved det Gamle.

Hidtil havde Byen maattet erlægge sine Skatter og Afgifter til Ringsted, men fra Aaret 1694 blev det ved Rentekammer Skrivelse af 24de Februar paalagt Kjøbstæderne at indbetale deres Skatter til Amtstuen i det Amt, hvori Byen laae. Fra den Tid af bleve Pengene fra Helsingøer indbetalte i Frederiksborg Amtstue. 1694

For at lette Udgifterne for den lille Skat havde Byen en Tid lang kun een Capellan, men da denne, Hr. Johannes

Schrøder, gjorde Fordring paa Godtgjørelse for Tirsdags Prædiken, indstillede Magistraten, at Renten af Leegels Legat — 300 Rd. Capital — som udgjorde 22 Rd. 2 Mk. aarlig, hertil kunde anvendes.

1695 Efter foranlediget Indberetning af 6te August 1695 sees, at St. Olai Kirke eiede i rentebærende Capital 2,470 Rd., men var derimod skyldig til den latinske Skole 4,940 Rd. $14\frac{2}{3}$ Sk. Altsaa forrentede Kirken 2,470 Rd. $14\frac{2}{3}$ Sk. til 5 Procent.

Latinskoles Capital bestod med foranførte Tilgodehavende i 5,643 Rd. 2 Mk. $14\frac{2}{3}$ Sk., for største Delen Herluf Trolles Gave.

Hospitalet 1,535 Rd.

De Fattiges Capitaler:

a. Fra ældre Tider 2,270 Rd. 3 Mk. 8 Sk., og

b. af Øresunds Toldkammer, samlet af Skipperne fra 1680 til 1695: 3,542 Rd.

Af disse sidste Penge understøttedes af Fattigvæsenet 66 Mennesker, hvoraf, i Følge en Fortegnelse af 24de August 1695, een var 90 Aar, 1: 85, 6: 80, 1: 77, 8: 75, 1: 74, 1: 73, 13: 70, 4: 65, 4: 64, 5: 60, 1: 58, 1: 56, 2: 55, 3: 50, 1: 45, 1: 40, 3: 22, 1: 20, 1: 18, 1: 15, 1: 14, 1: 12, 2: 7, 2: 5, 1: 3. Desuden havde 69 Mennesker fra 87 til 20 Aars Alder Magistratens Tilladelse til at bede om Hjælp for Folkets Døre.

De Fattiges Antal var saaledes ikke ubetydeligt i Forhold til Folkemængden og Tidsaanden; thi den Tid var man ikke saa villig til at tilstaae en Understøttelse, som ligesaa vist oftere falder den Ydende besværligere at udrede, end det vilde være for den Modtagende selv at fortjene sin Underholdning. Men Byens Aftagende var progressiv og maatte saaledes bringe

de fattigere Borgere til Betlerstaven*). Saaledes findes i dette Aar Vognmændenes Antal at være aftaget fra 16 til 6 af Mangel paa Evne til at holde de fornødne Heste og Vogne. Ligeledes findes efter Magistratens Indberetning af 6te Mai 1695 i Alt 123 øde Pladser i Byen, hvoraf i Strandgaden 13, St. Annegaden 13, Kongensgade 10, Sandgaden 20, Lille Jylland 6, Paa Lappen 4, Bjergegaden 8, Steengaden 2, Kampergaden 4, Strædet fra St. Annegade til Lundegade 9, Lundegade 10, Brostrædet 11, Sudergaden 1, Jørgen Andersensstræde 1, Reberbanen 1, Skyttenstræde 1, Annaqueenstræde 2, Søstræde 7, foruden de øde og forladte Huse og Gaarde.

Jeg har allerede tilforn anført, at Færgelaug¹⁷⁰²et havde betydeelige Byrder at kæmpe med; naar man nu ved en Klage fra Færgemand Lars Eilersen af 8de Mai 1702 seer, at de kun fik nogle faa Skillinger — han anfører 3 Sk. — for at sætte et Menneske i Land fra et Skib, saa er det ikke at undre over, at flere Færgemænd og Færgekare i Aaret 1704 toge Hyre paa den i Sundet ankomne hollandske Orlogsflaade; ligesaa lidet som at Byen ikke kunde være i Besiddelse af nogen egentlig Skibsfart, især paa Udlandet. Dette oplyses end fuldkomnere ved Magistratens Indberetning af 2den April 1704, hvori udtrykkelig anføres, at Byen ikke eiede noget Skib til at fare med paa Udlandet og kun 12 Fartøier til indenlandsk Handel, fra 1 til 8 Læsters Drægtighed. Men da Byen aarlig maatte udrede i Skatter og Afgifter omtrent 20,000 Rdlr. og holde en

*) De Fattiges Forstander var paa den Tid et ikke ubetydeligt Embede, da ei alene Omsorgen for de Fattige, men ogsaa Regnskabet over Fattigvæsenets Capitaler og det med samme forbundne absolute Ansvar laae paa denne.

Kun vederhæftige og retsindede Mænd valgtes af Magistraten til denne Post, og til Løn for deres Arbeide tilstod Byen dem Skattefrihed

Indqvartering paa 720 Mand som minimum aarlig, saa blev der vistnok ikke meget tilbage i Menigmands Lommer til at sætte i Handelen eller til at forskaffe sig den for sammes Førelse fornødne Credit. Ogsaa Vægterholdet faldt Byen allerede nu betydelig byrdefuldt, i det samtlige Vægteres hyppige Klager over, at de om Natten gik paa Livet, paa Grund af Soldatesquens Ustyrlighed, allerede i Aaret 1704 havde bragt deres Antal til 16.

1705 Allerede paa denne Tid findes Spor af et i Helsingøer værende Liigbærersocietet, hvorom Magistraten under 23de Mai 1705 udbeder sig Stiftamtmandens Ordre. Dette har formodentlig ogsaa været indeelt i det større og mindre Laug, i det det Sidstnævnte i Aaret 1709 findes at have nægtet at bortbære en af Skarpretterens afdøde Karle, og først ved Stiftamtmandens udtrykkelige Befaling skeete saadant.

Paa samme Tid som man saaledes søgte at modarbeide een Overtro, hyldede man en anden, i det man lod en Soldat gjøre Kirkebod for Synd imod det første og andet Bud. Han havde nemlig forsøgt paa at indgaae en Pagt med Djævelen om at denne skulde forskaffe ham en Hexepenge (Heckthaler), og til den Ende gik han ved Midnatstid 3 Gange Kirken rundt med en sort Kat i en Sæk. Han blev greben in flagranti og, som anført, straffet.

St. Olai Kirke modtog i dette Aars 11te Juni en testamentarisk Gave af 400 Rdlr. fra afgangne Etatsraadinde Rosenheim (formodentlig Enken efter den Rosenheim, som Magistraten i Aaret 1687 forærede en Begravelsesplads i Kirken), dog med den Betingelse, at hendes Liig skulde uden Betaling modtages i Kirken og hendes Begravelse til evig Tid vedligeholdes.

I Aaret 1705 blev efter Stiftamtmandens og Biskoppens Ordre Hospitalets samtlige Tiender stillede til offentlig Auction. Hospitalsforstander var Folman. Samme Aars 27de September blev Tolderen Abraham Carbon arresteret for Underballance i Toldintraderne, for Aaret 1704 med 1,878 Rdlr. 51 Sk. og for 1705 med 3,220 Rdlr. 46 Sk. Men da en Svoger af ham i Kjøbenhavn gik i Caution for ham, løslodes han allerede under 29de September, men bragtes paa ny i Fængsel den 18de October, da Svogeren ikke havde klareret for ham. Magistraten maatte nu interimistisk overtage Toldintraderne fra 1ste October, og det sees da, at disse for October udgjorde 223 Rdlr. 91 $\frac{1}{2}$ Sk., for November 211 Rdlr. 3 Sk. og for December 284 Rdlr. 7 $\frac{1}{2}$ Sk. Kjød af de Ubehageligheder, som herved foraarsagedes det høie Kammer-Collegium, søgte dette strax i Aaret 1707 at faae Tolden i Helsingøer bortforpagtet, hvilket ogsaa lykkedes.

Ved den fortsatte Tørveskæring var allerede i Aaret 1695 den saakaldte Store Mose opskaaren, og man anviste nu den tilstaaede Tørv i Refsmose. Hvor disse Moser have ligget, vides ikke, men da man ved Frederiksborg Amts Skrivelse af 4de Mai 1703 seer, at Horserød og Borsholm Byer havde Udvissning i sidstnævnte Mose, saa er det at formode, at denne har ligget i den nordre Deel af Teglstrup Hegn, hvor formodentlig ogsaa den Mose, der i Aaret 17.. afløste denne, nemlig Langemose, maa søges. I Aaret 1706 blev der i Alt skaaren til Byens Fornødenheder i 147 $\frac{1}{2}$ Dag med 6 Mand.

Samme Aar døde den Mand, som besørgede den svenske ridende Post, og da Magistraten kom i Disput med den svenske Resident om Skiftet efter ham, erfarer man, at han for at befordre Posten havde den ikke ubetydelige Sum 1200 Rdlr.

Han døde ogsaa som en velhavende Mand, hvorfor Tabet af Skiftet maatte være Vedkommende saa meget ubehageligere.

1709 I Aaret 1709 fandt et særegent Retsforhold Sted, i det 2 Stevningsmænd bleve alvorligen gjennempryglede inden lukkede Døre af en Lieutenant von Schach, fordi de forkyndte ham en Stevning.

Ved et Eftersyn af Kornforraadet i Helsingøer af 10de Marts fandtes hos samtlige Borgere: 14 Tdr. Hvede, 414 Tdr. Rug, 1,815 Tdr. Malt, 2,794 Tdr. Byg og 111 Tdr. Havre, hvilket Forraad dog allerede i September Maaned var hensvundet til 187 Tdr. Rug og 77 Tdr. Havre.

Under 6te August modtog Byen den første Efterretning om den Smitsot, som var udbrudt i Danzig ved en Placat fra Politi- og Commerce-Collegiet. I denne Anledning beordrede Magistraten uopholdelig Færgebaadene at meddele de fra Danzig kommende Skippere, at de med egne Baade skulde roe Landet nær paa et Bøsseskud, og der oppebie den fra Land afsendte Baad, hvori en Bartscher skulde være, der kunne modtage deres Papirer og Anviisning paa den Kjøbmand, der kunde klarere Tolden for dem. Til denne Forretning blev Barberen Heinrich Sweitzer ansat, og det blev desuden paalagt de øvrige Barberere at være tilstede skifteviis med Apothekeren paa Broen for at ryge de af Sweitzer modtagne Papirer og Breve. Desuden besørgede Magistraten 2de Jagter udlagte paa Strømmen for at holde den fornødne Orden paa Rheden; men da de Seilende ikke vilde respectere disse, ansøgte under 31te August gjennem Stiftamtmanden om, at et armeret kongeligt Fartøi hertil maatte beordres, hvilket Forlangende strax blev tilstaaet, i det allerede i Begyndelsen af September en armeret Snov, under Capitain-Lieutenant Haugewitz ankom paa Rheden og ankrede

henimod Hveen. Dette Skib var saaledes det første Vagtskib i Sundet, en Post, som den danske Flaade næsten uafbrudt siden har havt. Da man imidlertid uagtet disse Foranstaltninger bragte i Erfaring, at Skipperne gik i Land paa ulovlige Steder og derfra kom ind i Byen, saa tilskrev man Amtsforvalter Hvid om at paasee det Fornødne udenfor Byens Territorium, og anmodede Commandanten paa Cronborg skriftlig om paa det Strengeste at paalægge Vagterne at vaage over, at ingen Søfarende kom ind af Byens Porte. En saakaldet Sundheds-Commission blev etableret, bestaaende af Commandanten paa Cronborg, Generalmajor von der Pforten som Præsæs, Jusitsraad og Told-directeur Kenckel, Borgemester Baltzer Garben, Raadmændene Ludvig Jespersen og Cort Færenhusen, samt Chefen for Vagtskibet Capitain-Lieut. Haugewitz. Stundom tilkaldtes Amtsforvalter Hvid og oftere var Admiral Stöcken tilstede i Samlingerne, som holdtes paa Cronborg Slot.

Paa denne Tid kom en Ladning Rug fra Østersøen, bestemt til Bergen, paa Helsingørs Rhed. Ladningen tilhørte en Borger i Helsingør, som man for kongelig Regning bød 4 Rd. for Tønden, imod at Skibet skulde retournere til Kjøbenhavn for at losse; men da Eieren gjorde Paastand paa, at Skibet skulde losse i Helsingør og man disputerede frem og tilbage herom, afseilede Skipperen, og der blev Intet af Handelen. Priserne paa Kornvarer var, som man heraf seer, allerede stegne betydelig, og man gav nu for et Commisbrød 12 Sk. i Helsingør, hvor saadant kort tilforn havde kostet 3 à 4 Sk.

I September Maaned lagdes 2de Compagnier op paa Cronborg, hvor de indquarteredes i de der værende Barakker. Borgerne maatte levere de fornødne Sengeklæder til disse, imod Compagniechefernes Qvittering for sammes Modtagelse.

End en Udgift havde Byen i den paafølgende Maaned, i det General-Commissariatet for Landetaten paalagde denne at istandsætte samtlige Byens Vandrender, 6,428 Alen i Længde, da Krigen med Sverrig gjorde det sandsynligt, at Troppesamlinger vilde finde Sted ved Helsingør, hvorfra i det Mindste Overgangen til Skaane vilde skee. Hvad man saaledes havde forudsagt, gik snart i Opfyldelse, da allerede i November Byen modtog 6 Compagnier af Dronningens Liv-Regiment og Kongens Suite, bestaaende af 146 Rideheste og 208 Heste for Rustvognene samt 224 Herrer og Tjenere.

I samme Maaned afgik til Kjøbenhavn til Flaadens Brug 39 større og mindre Baade. Byen eiede paa den Tid 8 større Færger, 51 Sildebaade og 60 Smaabaade.

Paa denne Tid finder jeg det første Spor af militair Forfatning hos Borgerskabet, i det Magistraten beordrede en Brovagt af en Underofficer og 6 Mand, hvis Tour skulde gaae igjennem begge Borger-Compagnier.

I samme Maaned tilskrev Magistraten Kongen et Brev om Foranstaltninger paa svensk Kyst med Hensyn til den Sot, som greb mere og mere om sig. For at give et Begreb om den Tids Skrivemaade, vil jeg her anføre samme Brev, dog efter Nutids Orthographie:

„Saasom den store og retfærdige Gud efter sit guddommelige og alvise Raad ved den Helligaands Inspiration har bevæget Deres Majestæts Hjerte til at frelse sine fattige, be-
trængte og i saa mange Aar efter en naadig Forløsning suk-
kende Undersaatter, og som den almægtige gode Gud til saa-
dant Deres Kongelige Majestæts retmæssige Forehavende at
forfremme ved sin kraftigste Bistand har ladet Deres Konge-
lige Majestæt med Deres glorieuse Krigsarmee saa lykkelig

og vel lande paa Skaane, og derved ladet see en særdeles god Begyndelse, hvorfor hans store Navn nu og i al Evighed være lovet; altsaa ville vi efter allerunderdanigst Pligt og Skyldighed (næst vores allerunderdanigste Lykønskings Af-læggelse) først med Hjertens Suk og Bøn indfalde til den naadige Gud og himmelske Herre, at han fremdeles vil lykkeligen udføre Deres Kongelige Majestæts christelige Dessein og Deres Majestæts retmæssige Krigsvaaben med Naade og Lyksalighed velsigne. Og dernæst uforgribelig hos Deres Majestæt gjøre en allerunderdanigst dog høist fornøden Erindring angaaende de fra inficerede og af en farlig smitsom Syge berygtede Steder i Østersøen, her i Sundet allerede ankomne eller herefter ankommende Skibe, at som det er at befrygte at enten Skibsfolk, eller Passagerer af saadanne Skibe, ved denne Leilighed og Tilstand, da enhver gaar til og fra Skaane Land efter eget Behag, maatte formaste sig til at gaae i Land paa den skaanske Side, hvorved da lettelig (som dog den barmhjertige Gud i Naade vilde afvende) sig kunde tildrage at Sygdommen uformærkt kunde indsnige sig der i Landet, og siden, uagtet al den her tagne Præcaution og gjorde muligste Anstalt derimod, og komme herind; altsaa bede vi allerunderdanigst det Deres Kongelige Majestæt ikke i Unaade ville optage denne vores dristige, dog velmeente og aller skyldigste Erindring, men allernaadigst beordre det saaledes, at iligemaade der paa Landet maatte gjøres den fornødne Anstalt imod saadanne Skibes indbragte Folk og Varer, at de ikke uafvidende bleve tilladte at komme der paa Landet.

Den allerhøieste Gud holde stedse over Deres Kongelige Majestæt og det ganske Høi Kongelige Arvehuus sin Naades Vinger, og opholde Deres Majestæt i Florerende og selv

ønskelig Tilstand, sit allerhelligste Navn til Lov og Ære, Deres Kongelige Majestæt til allerstørste Fornøielse og udødeligt Minde, samt sine troe Undersaatter til Glæde, Gavn og Gode, det ønskes i dybeste Underdanighed, stormægtigste Konge! allernaadigste Arveherre! Deres Kongelige Majestæts allerunderdanigste Tjenere og troskyldigste Arveundersaatter.

Helsingør, den 16de November 1709.

Baltzer Garben. Cort Farenhusen.

Ludvig Jespersen.

Overgangen til Skaane fortsattes paa det Ivrigste, og til Transport-Bestyrelse ansattes Commandeur Judicher og Oberstlieutenant, Generaladjutant Klipping, som Magistraten beordredes at gaae til Haande paa bedste Maade. Ligeledes befaledes Helsingørs 3 Bagere og 11 Rugbrødsbagere at bage Brød og samtlige Bryggere at brygge Øl til Leiren i Skaane, thi begge leveredes de fornødne Kornvarer fra det Kongelige Magasin paa Cronborg. Bagerne leverede 100 H haardt Brød pr. Tønde Rug og fik 4 Mk. 8 Sk. i Bagerløn for hvert 100 H . Men uagtet Byen saaledes havde nogen Fortjeneste, saa tilfaldt denne dog kun enkelte Borgere, og Resten led, nu som før, af Undertrykkelse og Fattigdom. Saaledes klagede en stor Deel næringsdrivende Borgere over, at Byen, foruden 720 Mand Soldater, havde i Qvarteer hele Prinds Carls Regiments Qvinder og Børn, hvis Antal udgjorde 800 Mennesker, der ikke havde andet at leve af end Tiggeri. Naar nu hertil kom, at Færgelauget, der paa Grund af Krigen ligeledes var uden Næring, tiggede omkaps med Soldaterqvinderne, saa indsees lettelig, at en saadan Tilstand maatte bringe endog den mere Formuende til Betlerstaven.

1710

I Februar 1710 beordredes Byen at modtage 200 Syge

fra Armeen i Skaane. Disse bleve samtlige indquarterede paa de Fattiges Huus, men da lidt efter lidt Antallet steg til 600, maatte flere Gaarde bruges hertil, ja endog de Syge enkeltviis indquarteres hos Borgerne. At Mange saaledes medbragte smitsomme Sygdomme, til ikke liden Skræk for de noksom trykkede Borgere, er ligesaa vist, som at flere benyttede Leiligheden til at komme bort fra Krigen og dens Farer. Saaledes anmeldtes fra Magistraten, at mange af de Ankomne vare fuldkommen friske, og udbad man sig befriede fra disse. Byen tilstodes for hver Syg daglig 2 Sk. for Seng og 4 Mk. 12 Sk. ugentlig til Sygepleie. Denne skulde ifølge Reglémentet bestaae af Suppe af Oxe-, Lamme- eller Kalvekjød med Urter og Grønt til Middag. Til Aften Søndag, Tirsdag, Torsdag og Fredag: Byggrynsgrød med Øl; Mandag, Onsdag og Løverdag: varmt Øl med revet Rugbrød og Annis eller dansk Kommen i, eller Havresuppe med kogt Kjørvæl eller Persille i. Desuden Øl og Smørrebrød daglig til Nødtøft.

Til at ordne Sygepleien afsendtes fra Kjøbenhavn Etatsraad og Deputeret ved Land- og Sø-Statens Commissariat Ole Hansen, ligesom Licentiat Gerhard Reinhold Hernechius ansattes som Overlæge i Helsingør; under ham anbragtes Byens 4 Chirurger som Districts Læger, i det Byen deelttes i 4 Dele. Hver af Chirurgerne tilstodes 24 Rdlr. maanedlig.

Da Cronborgs Magasin ikke kunde rumme den store Mængde Kornvare, som skulde oplægges i Helsingør til Armeens Brug, saa bleve 6,000 Tønder oplagte paa Borgernes Lofter, for hvilke der betaltes en maanedlig Leie af 3 Mk. pr. 100 Tønder. Dette var imidlertid kun til liden Baade for Modtagerne, da deres Lofters tvungne Reparation kostede dem som

oftest mere end Leien indbragte, og de ved Kornets Modtagelse næsten bleve berøvede Herredømmet over deres egen Bolig.

Under 7de April 1710 meddeelte Forvalteren paa Cronborg, Assessor Arentzen, Borgemester og Raad, at han havde forpagtet Tolden i Helsingør fra 1ste Januar 1710 til 31te December 1712 og tilbød sig i den Anledning at ville overtage samtlige Byens Omhegningers Vedligeholdelse i ovenanførte Forpagtningens Tid, imod i samme Tid at være fri for Byens ordinaire Skatter og Indqvartering for de Eiendomme, som han var i Besiddelse af i Byen; men saavel de eligerede Borgere, som Magistraten forkastede dette Forslag, hvorimod man foreslog ham at overtage Vedligeholdelsen af Omhegningerne imod en aarlig Godtgjørelse af 50 Rdlr. af Byens Kasse, hvilket Assesoren senere antog.

I Juni Maaned maatte Byen udrede et Krigsstyr af 1,985 Rdlr. 4 Mk., ligesom i December en Paryk, Carrosse og Hesteskot paa 422 Rdlr. 5 Mk. 4 Sk.

Endnu var Byen bleven befriet fra Sotten, uagtet de militaire Posters jevnlige Efterladenhed i at forbyde Skibenes Mandskab at komme i Land paa urigtige Steder. Saaledes bragtes i Erfaring, at en Mand fra Riga, hvor Pesten rasede, var kommen i Land paa Vagtbroen og, uhindret af Vagten, havde begivet sig ind i Byen i August Maaned. Men Byens Tid var endnu ikke kommen. I August ophævedes Spærringen for de Danziger Skibe, men strax derpaa bleve Lifland, Estland, Curland, Preussen, Pommern og Mecklenborg erklærede for smittede; og da samtlige svenske Steder allerede i October maatte ansees for befængte, befalede Sundheds-Commissionen, hvori det Aars Vagtskibschef, Capitain-Lieutenant T o r s t e n s e n, var indtraadt, at Porten for Toldbroen skulde lukkes, naar Borgervagten om

Aftenen forlod Broen; at flere Poster skulde udsættes langs Stranden, og at Dragon-Patrollerne skulde forstærkes. Desuden paa-lagtes samtlige Huuseiere, eller de, der i disses Sted vare Hus-bønder, strax at angive enhver Syg til Apothekeeren eller Bar-bererne. Ikke destomindre opdagede man i Slutningen af No- vember i et Huus paa Lappen 3 Liig af Fattige, som man an- tog at være døde af Hunger, da de i flere Dage ikke havde nydt Andet end raa Kaalstokke og drukket Vand til. Ved nær- mere Undersøgelse fandtes endnu 3 Døde i et andet Huus. Man bestemte nu at samle en Collect til de Fattiges Understøttelse.

Efter Indberetningen om disse Tilfælde beordrede Politie- og Commerce-Collegiet, at de Afdødes Klæder dog for en Sik- kerhed Skyld skulle brændes, ligesom dette Collegium ogsaa, under 23de December, befalede at separere de Syge, og lovede Penge og Levnetsmidler til Foranstaltningernes Fremme. Om man end ikke kunde tilregne Pesten ovenanførte Dødsfald, saa gav dog Byens Forfatning noksom Grund til Frygt; thi det uhel- dige Udfald af Krigstildragelserne i Skaane bragte en Mængde Saarede og Syge til Helsingøer, som vistnok ikke sjelden bort- reves af Mangel paa Pleie og Tilsyn. Saaledes begravedes alene i December Maaned 43 Mennesker, som Præsten kastede Jord paa, foruden de Mange, som af Soldaterne udbares paa Kirke- gaarden og der nedputtedes uden videre Ceremonier.

Det skjæbnsvangre Aars Morgen frembrød. Endnu smi- 1711
 lede mangt et Øie ubekymret, som ved Aarets Slutning var lukket til den evige Søvn. Allerede den 2den Januar 1711 beordrede en Collegie-Skrivelse Præsterne og Barbererne, som betjente de Syge paa Lappen, at iføre sig andre Klæder og Pa- rykker førend de efter et Sygebesøg havde Samqvem med andre Folk. Ligeledes blev af Magistraten befalet, at de Syges Qvæg

ei maatte søge Græsgang med de karske Borgeres, samt at Hunde og Katte, der løbe fra Huus til Huus og letteligen bringe Smitten omkring, skulle dræbes, ligesom og Høns og Ænder, men især Duer, strax slagtes. Senere blev det forbudt at slagte og faldholde Sviin, da den i Byen og Sundhedscommissionen værende Læge, Doctor Westphalen, ansaae Nydelsen af Flesk for skadelig. Foruden disse Politie-Foranstaltninger nedsendtes en Fuldmægtig fra Politiet i Kjøbenhavn med ikke mindre end 53 Spørgsmaal til Magistratens skriftlige Besvarelse, og endelig ankom en Doctor med. Bing fra Kjøbenhavn for at besigtige de Syge, derefter conferere med Doctor Westphalen og i Forening med ham Barberen, som havde Tilsyn med de Syge paa Lappen, og Apothekeren at underskrive en fælleds Mening om Sygdommens Natur og Beskaffenhed, til Efterretning for Kongen og Collegiet. At man ikke var saa ganske tilfreds med Sundheds-Commissionens Foretagender, eller maaskee rettere ikke stolede fuldkommen paa dens Indberetninger, sees deraf, at Vice-Brand-directeur i Kjøbenhavn, Gregers Römer, beordredes til Helsingør for at tage Sæde i Sundheds-Commissionen, hvor han ankom den 20de Januar. Hans Komme var vel enhver af Commissionens Medlemmer imod, men især Commandanten, som ikke undlod paa det Alvorligste at fremføre sin Mening desangaaende; men en Ordre af 7de Februar, der paa det Bestemteste udtalte Hans Majestæts Villie, Römer betreffende, bragte Misfornøielsen for Øieblikket til Taushed.

Under 8de Februar bød en Kongelig Ordre, at samtlige Syge skulde bringes til Ladegaarden, men da saadant ikke behagede Stiftamtmand Raben, fik han denne Ordre tilbagekaldt, og i det Sted blev det saakaldte Bilitshuus leiet til Sygehuus for Byen og en Vaaning i Cronborg Have anvist til Qvaran-

taine-Huus. At saaledes Pest- og Qvarantaine-Husene bleve bragte Byen nærmere, havde maaskee en ikke ubetydelig Indflydelse paa Byens senere Lidelser, og var vel saaledes at tilskrive denne høie Embedsmands indgribende Fremfærd. Men ikke de Store traadte alene modstræbende frem, ogsaa mindre Embedsmænd viste sig oftere uføielige, ja endog modstridige; saaledes klagede Sundheds-Commissionen over, at Byfoged Hvid ikke gik den til Haande i dens Arbejde, men meget mere lagde Hindringer i Veien for Commissionens Foretagender, i hvilken Anledning Politie- og Commerce Collegiet tilskrev denne, at de havde at tilkjendegive Byfogden: „at dersom han ei beteede sig som han burde, saa saae man sig nødsaget til at indgaae til Hans Majestæt om, at en anden og flittigere Person til Helsingørs Byfogedtjeneste udi hans Sted kunde blive bestilt“. Ved Collegii Foranstaltning blev der under 28de Februar befaleet Slotsforvalter Arentzen ugentlig at bage og levere 150 Stkr. Commissionsbrød til de Syge og Fattige paa Lappen; ligesom det og blev befaleet Magistraten at foranstalte Byen rensset fra Møddinger og anden Ureenlighed, hvortil den (mirabile dictu) forlangte 50 Bøndervogne tilstaaet; men da saadant blev afslaaet, anmodede Magistraten om, at det maatte vorde Embedsmænd og Andre, som holdt Heste og Vogn, befaleet hertil at afgive de fornødne Kjørsler. Om denne Begjering blev opfyldt, vides ikke, men vist er det, at en rum Tid hengik, forinden Rensningen blev fuldført, om den nogensinde blev tilendebragt.

Byens Tilstand var nu høist maadelig, og man maatte derfor fra høiere Steder tænke paa at skaffe den Lettelse i dens Byrder. Til den Ende gaves Indvaanerne Moderation i Consumptionen for Rug, Byg, Malt, Smør, Ister, Talg samt for

alle Slags Varer, som indførtes landværts, undtagen Vildt, Fuglevildt, Kalve- og Bedekjød.

Efter Indberetning af 9de Marts fandtes kun af smittede Huse i Byen: 1 paa Strandgaden, hvori 2 Mennesker vare døde, 1 paa Steengaden, hvori 3 Døde, 3 i Brøndstrædet, hvori 12 Døde, 3 i Sudergaden, hvori 13 Døde og 1 i Søstrædet, hvori 3 Døde. Da Dødeligheden imidlertid ikke tiltog paa nogen foruroligende Maade, saa anmeldte Sundheds-Commissionen allerede under 14de April til Politie- og Commerce-Collegiet, at man ikke længere kunde ansee Byen for smittet, men at man i øvrigt skulde anvende al den Forsigtighed, som Omstændighederne bød, kun maatte Collegiet ikke lade Commissionen savne de dertil fornødne Penge. I Overeensstemmelse med dette Løfte ansattes fra 15de April en Qvarttermester i hver af Byens 4 Fjerdinger, der daglig havde at undersøge hvert Huus i hans Qvarteer og uopholdelig angive ethvert Sygdomstilfælde til Magistraten. Den Husbonde eller Madmoder, som modsatte sig denne Undersøgelse eller lagde samme Hindringer i Veien, skulde derfor staae til Rette. Ligeledes ansattes 3 Personer, Een ved Svingelen, Een ved Nykirkegaard og Een ved Lappen, for at examinere Enhver, som vilde ind i Byen, og afvise alle de, som kom fra Hornbæk, Horneby og Steenstrup, hvor Sygdommen grasserede. Men uagtet disse Foranstalningen vedblev Sygdommen at snige sig omkring i Byen, og Dødeligheden tiltog ikke umærkelig, saaledes at det allerede under 20de Mai blev under Livsstraf forbudet Hvosomhelst at reise fra Helsingør til Kjøbenhavn eller paa Landet uden med Sundhedspas, men ogsaa med dette blev Reisen 4 Dage efter strengeligen forbuden. Man adskilte nu de Smittede fra de Friske og anviste Førstnævnte Plads paa Lappen, og blev Barberen Drewis ansat til at soignere disse

under Lægen Westphalens Overtilsyn. Da denne laae i en vedvarende Strid med Apothekeren, som endog gik saavidt, at Doctoren, ved at møde Apothekeren paa en Spadseretour ved Ladegaarden, afbankede denne, saa søgte Magistraten om at erholde en anden Doctor, hvortil man udpegede en Hamborger ved Navn Hartmann, der paa den Tid opholdt sig i Kjøbenhavn, men i det Sted afsendtes igjen Licentiat Heinechius, og Magistraten fik Ordre til at dele Patienterne imellem ham og Doctor Westphalen. Ligeledes ankom den 1ste Juni anden Barbeersvend Casper Seyforth, som ligelede tilstodes 24 Rdlr. maanedlig og ansattes til Hjælp for Pestbarberen *Drewis*.

Men ogsaa Uvedkommende befattede sig med Lægekunsten, som kan sees af et Brev fra Sundhedscommissionen til Kæmnereer *Ziege*, hvori det forbydes ham at befatte sig med de Syges Cuur.

Endnu sad *Römer* i Sundhedscommissionen, uagtet de øvrige Medlemmer af samme tog saa liden Notice af ham som muligt, i det de endog negtede ham at gjennemlæse de ankomne Breve og Papirer, hvorfor Borgemester *Garben* fik en alvorlig Irettesættelse af Collegiet. Da Commissionens Forretninger tiltoge betydeligt, saa bleve 2de Borgere *Ronnow Petersen* og *Frederik Jacobsen* optagne i samme i Særdeleshed for at udføre Commissionens fattede Bestemmelser.

Under 25de Mai blev *Byen* afspærret, i det en militair Postering droges om samme, fra *Egebæksvang* ved søndre Strand, over *Mørdrup*, *Nyrup* og *Villingebæk* ned til nordre Strand. Indenfor denne Linie laa ogsaa det til *Byens* Garnison henhørende Infanterie i en Leir for sig selv, omtrent $\frac{1}{2}$ Miil fra *Byens* søndre Side, og Artilleriet i en ligneude Leir, $\frac{1}{4}$ Miils Afstand

paa Byens nordre Side. Byen blev lovet, at man skulde drage den bedste Omsorg for dens Tilførsler, og det blev paalagt Magistraten strax at jage alle Sviin ud af Byen, opbrænde Svinestierne, betegne de befængte Huse med et stort hvidt Kors paa Døren, samt nøie vaage over at Ingen forlod Byen. Endelig skulde de hver Søndag, Tirsdag og Torsdag gjøre de fornødne Indberetninger og Requisitioner til Politie- og Commerce-Collegiet; og modtog Magistraten desuden fra samme en Skrivelse, hvori 33 Poster opgaves til Efterlevelse. Borgerne Jens Bock og Simon Jochumsen bleve nu udnævnte til Controleurer og Hans Petersen, Jonas Heinemark, Cönig Andersen og Christian Cornellesen til Proviantsmestere; ligesom og Niels Hammer blev antagen som Commissionens Skriver med en maanedlig Løn af 12 Rdlr. Da Brødbagningen til de Fattige paa Cronborg havde sine Besværligheder fra den Tid af, at Byen var skilt fra Fæstningen, saa fik Byen, istedet for Brød, udleveret 100 Tdr. Meel, som Byens Bagere paatog sig at forbage og derefter levere 14 $\frac{1}{2}$ Brød pr. Tønde, imod at faae 1 Mk. 8 Sk. à 1 Mk. 10 Sk. i Bagerløn og Brændet leveret til sædvanlige Priser 2 Mk. 4 Sk. à 2 Mk. 8 Sk. pr. Læs.

I Juni Maaned eftergaves al Consumptions-Afgift indtil videre. I samme Maaned blev det Magistraten befalet at udkjøre og opbrænde de af smitsom Sygdom bortdøde Soldaters Mundering og Klædningsstykker.

At Byens Indvaanere længtes efter Samqvem med andre Mennesker og Noget at fortjene til Vederlag for de Savn og Ængstelser, de dagligen maatte leve i, var vistnok saare naturligt, men at de forbiseilende Skibe kunne eller ville attraae at komme i Land der, hvor Pesten rasede med sin hele Vederstyggelighed, er vel neppe troligt; og dog maa et saadant Ønske

fra Skippernes Side have været yttret, da Magistraten forespurgte, om det ikke maatte være Skipperne fra ubesmittede Steder tilladt at lægge an til Broen og der handle med Byen. Dette blev imidlertid afslaaet, saa meget lettere, som man havde sørgt for at faae Tolden indkrævet ved Fregatten „Gravensteen“, som til den Ende var placeret i Sundet. Kæmmerererne vare saaledes for Øieblikket overflødige Personer, og man tillod dem derfor saameget villigere at forlade Helsingør, naar de først havde udholdt nogle Dages Qvarantine, hvortil man anviste dem Lade-gaarden, men da Eierens Karl ikke vilde lukke op for dem paa Gaarden, maatte de igjen vende tilbage til Helsingør og forbleve da sandsynligviis der, saa meget rimeligere som Fregatten igjen afgik den 1ste September, da Skipperne fik Tilladelse til at klarere ved Sundhedsbroen. Da man især sporede Mangel paa Kjød i Byen, blev af Collegiet kjøbt i Kjøbenhavn: 6 Stude à 17 Rdlr. og 16 Lam à 7 Mk. og nedsendte til Helsingør, hvor de af Slagterne skulde modtages til anførte Priis; men da de vare meget magre og afkræftede ved Ankomsten til Byen, kunde man ikke afsætte dem til den bestemte Betaling, og 4 Stude og 14 Lam sendtes igjen tilbage til Kjøbenhavn, hvorved alle Parter tabte, undtagen Studene og Lammene, der forlængede deres Tilværelse.

Dødeligheden tiltog nu bestandig. Sygdommen røbede sig ved stor Kulde, Ryg- og Hovedpine. Nogle Timer efter viste sig sorte Pletter paa Legemet, og endeel Bylder brøde frem, som i kort Tid gjorde Ende paa de Angrebnes Lidelser. Kun sjelden, men dog undertiden, blev en Syg helbredet. I saa Tilfælde har vel Naturen og omhyggelig Pleie gjort det Meste; thi Lægehjælpen var vel næppe meget at regne paa. Ei heller finder jeg, at det medicinske Facultets Ordre til Læ-

gerne, strax at anvende et stærkt Vomitiv, har virket heldbringende, da derom Intet findes anført. Doctorernes og Barberernes Uenighed med Apothekeren, der endog gik saavidt, at Sundhedscommissionen maatte tage Førstnævnte i Eed paa, at de uden Had og Avind vilde syne Apotheket, da et saadant Syn fandtes nødvendigt, var vel heller ikke til Fordeel for de Syge.

Flere Foranstaltninger udførtes nu. Saaledes bestemtes, at intet Kreatur maatte slagtes i Byen, men at saadant skulde skee paa Møllendahl, $\frac{1}{2}$ Fjerdingsvei udenfor Nykirkegaards Port, samt at alle de Sengeklæder, der havde været benyttede af Smittede, som vare blevne helbredede, skulde henbringes i Damgaarden, hvis Beboere vare uddøde, og der opbevares indtil videre; endelig ophævedes under 8de Juni al Skolegang i Byen, og Disciplene befaledes at forblive hver i sit Hjem.

Uagtet man ikke kan negte, at Sundhedscommissionen arbeidede utrætteligen og med megen Opoffrelse udførte de tunge Pligter, som Omstændighederne havde paalagt den, saa kan man dog ei heller overse, at den maaskee altfor rundelig uddeelte de Summer, som Collegiet sendte den og dette kun med Vanskelighed kunde bringe tilveie i Kjøbenhavn. At saadant paadrog Commissionen Irettesættelser, var naturligt, men naar denne endydermere fornærmedes ved Mistro og Mistillid, da blev det, allerede ved Rømers Nedsendelse, varme Blod end varmere, og man tog Bladet fra Munden, hvilket kan sees af Commissionens Skrivelse til Politie- og Commerce-Collegiet af 9de Juni, der ender saaledes: „Vi lære heraf at vores Credit hos de gode Herrer er meget ringe, eftersom de os den fulde Summa ikke vil ihændige og betroe; og skal det tjene til tjenst og ydmygst Underretning, at i Dag derom er skrevet

Mons-Struve*) til, at han sig derudi skal vide at skikke, dog saa at hannem de behørige Qvitteringer vorde extraderede. Endelig kan jeg Generalmajor de Rodsteen ikke saa ganske uomtalt lade forbigaae den udi deres Messive uden Føie anførte Reprimande. Jeg bær al optænkelig Respect og Consideration til hans Høi Grevelige Excellence Ahlefeldt, mens forresten venter jeg i Tilkommende for saadanne Expressioner at blive forskaanet⁴.

Dette Sprog synes at have virket paa Collegiet, da samme allerede den følgende Dag indbød Commissionen til en personlig Sammenkomst udenfor Posteringen, for saaledes lettere at jevne de opkomne Uenigheder. Dette Møde fandt virkelig Sted endnu samme Dag imellem Lokkerup og Espergjerde og havde sandsynligviis Römers Udrædelse af Commissionen til Følge, som siden udenfor Posteringen var Mellemand imellem Collegiet og Commissionen. Generalmajor de Rodsteen, som blev forsat til Kjøbenhavn, udtraadte ligeledes fra samme Dag af Commissionen, der i nogle Dag blev præsideret af Generalmajor von Ingerhaven, men som igjen blev afløst af Oberstlieutenant von Moltke, der blev ansat som Interims-Commandant. Byen fik samme Dag en Tilførsel af 4 Tdr. Smør, beregnet Commissionen til 18 Rdlr. 4 Mk, og en Tønde Sæbe, ansat til 20 Rdlr.

Under 13de Juni fik Doctor Westphalen sin Afsked og Tilladelse til at forlade Byen; dog skulde han holde Qvarantaine paa Saltholmen, hvorhen han dog først midt i den følgende Maaned afgik, tilligemed Jøden Hirtzes Fuldmægtig og en til Byfoged paa Bornholm beskikket Mand ved Navn Jens

*) Struve var Commissionens Commissionair i Kjøbenhavn.

Nielsen. Disse afseilede directe til Saltholm med en Færgebaad, hvis Bemanding var taget i Eed paa, hverken paa Frem eller Tilbageveien at ville have mindste Samqvem med noget-somhelst Sted paa Land, eller med noget Skib. Den tilbageblivende Doctor Heinechius havde $33\frac{1}{2}$ Rdlr. maanedlig i Løn, og blev af Magistraten indstillet til at gives fri Vogn, da begge de militaire Leire vare lagte under hans Tilsyn. Magistraten forlangte imidlertid flere Læger, da man i det Hele ikke var tilfreds med Heinechius, der behandlede dem, der søgte Hjælp hos ham, ligesom han behandlede sin Ven Apothekeren, men man fik hverken Læge eller Barbeer, uagtet Byen led et ikke ubetydeligt Tab ved Pestbarberen Jacob Drewis's Død den 17de Juli, hvis Iver og Opoffrelse paadrog ham Smitten, hvorfor han bukkede under.

Ligesom man paa Land havde draget en Demarcationslinie, saaledes var en saadan bestemt i Sundet, indenfor hvilken det var Helsingørs Indvaanere tilladt at seile; men da Sildefiskeriet kuu kunde drives udenfor denne, tillod Vagtskibschefen, Capitain-Lieutenant Peter Torstensen, Fiskerne samlede, under Opsyn af en bevæbnet Baad fra Land og een fra Vagtskibet, at fiske udenfor Linien, dog maatte saadant ingenlunde skee enkeltviis eller uden dette Tilsyn.

Under 13de Juli blev det befalet, at Cronborg skulde isoleres fra Byen, i hvilken Anledning Oberstlieutenant Moltke udtraadte af Sundhedscommissionen. Denne havde nu fremtidig sine Møder paa Raadstuen, og bestod af Borgemester Garben som Præs, Vice-Borgemester og Raadmand Hvid, Raadmand Farenhusen, Vice-Raadmændene Riegels og Bramm. Man ansatte nu et Antal af de saakaldte Smaa-Vognmænd eller Gadeniere til daglig at kjøre om i Byen og udføre de afdøde Fat-

tiges Liig. Da Pesten nu ogsaa var udbrudt i Kjøbenhavn, søgte man derfra Pestdragere i Helsingøer, blandt dem, som havde gjennemgaaet Sygdommen der. Disse tilstodes 10 Rdlr. maanedlig og fri Bolig. Hvorvidt Nogen benyttede sig af disse Tilbud, vides ikke. Indenfor Linien var en Plads bestemt til Torv for de Indespærrede, hvorfra naturligviis Leirene, saavel som Byen, søgte deres Levnetsmidler. Men ei heller ved denne Leilighed fornægtede de Militaire sin Datids Character, i det de aldeles forbøde Byens Indvaanere Adgang til Torvet, førend de selv havde udsøgt og erholdt, hvad de vilde have. Som naturligt klagede Byen herover, som ogsaa at Soldaterne, hvis Leir laae i Nærheden af Rødekilde, der afgav Byens Springvand, besudlede denne med Uhumskheder, Vask og andet saadant. Disse Klager bleve dog saa temmeligt afhjulpne, men at forhindre Leirenes Samqvem med Byen, formaaede Magistraten ikke, saameget mindre som smaa Multer vare Straffens Maximum. Ikke sjeldent smittede derfor vixelviis Besøg Huse og Telte, især ved Fruentimre, som ofte maatte bøde med Livet for et aflagt eller modtaget Besøg af deres Kjærester.

Sygdommen var nu (i Begyndelsen af August) stegen til sit Høieste, i det fra 1ste til 7de August i St. Olai Menighed døde 100 Mennesker og i St. Mariæ 31. Heriblandt maa vel imidlertid ogsaa regnes de ikke faa Syge fra Cronborg, som strax afsendtes til Syge-Quartererne i Byen. Under 19de August meddeelte Magistraten imidlertid Commandanten, at man ei længere modtog de Syge fra Fæstningen, og at, af de sidst modtagne 12, en død Kone endnu laae paa Veien fra Fæstningen ubegravet.

Da man ingen Gryn kunde erholde i Byen, blev det befalet, at Fæstnings Magasinet skulde udlevere et Quantum

Gryn paa den Maade, at Byens Indvaanere hensatte endeel Tønder og Kar ved Fæstningens Bom, hvilke Proviantforvalteren lod fylde, og hvorfra igjen Grynene bleve afhentede af Borgerne.

Allerede tidlig (den 23de Juli) døde Sognepræsten til St. Olai Menighed, Magister Lauritz Christensen Aagaard. Pastor Johannes Schrøder forflyttedes igjen hertil fra St. Mariæ Menighed, men ogsaa han døde den 13de August i Opfyldelsen af sit Kalds Pligter. Byen havde nu kun 1 Præst tilbage, nemlig Capellanen ved tysk Menighed, Andreas Vøldike, som fra 9de September blev Sognepræst til St. Olai Menighed. Biskoppen afsendte derfor fra Kjøbenhavn tvende Interims-Præster for at besørge Tjenesten. Ikke destomindre blev ingen Prædiken holdt i St. Olai Kirke eller Hospitalet den 12te Søndag efter Trinitatis, hvorfor dog Vedkommende, efter Magistratens Indberetning desangaaende, erholdt en alvorlig Irettesættelse af Biskoppen.

Sygdommen begyndte nu at aftage, og allerede i September Maaned (den 22de) nedsendte Kjøbenhavns Sundhedscommission de Normer, hvorefter Værelser og Sengeklæders Renselse skulde foretages. I October Maaned indleverede Apothekeren sin Regning til Magistraten over de til de Fattige afgivne Medicamenter; men ogsaa ved denne Leilighed viste Doctorens Had til Apothekeren sig, i det han negtede at eftersee og attestere hans Regning, hvilket da Barbererne maatte gjøre. Af disse afgik een under 24de November, og flere i Anledning af Sotten ansatte og lønnede Betjente. Under 12te December afskedigedes end en Barbeer og en Sygeopvarterske. Kun een Barbeer beholdtes altsaa med sin fulde Gage til Aarets Udgang, efter hvilken Tid den blev nedsat til 16 Rdlr. maanedlig.

For at erholde et fuldkomment Overblik paa Sygdommens Til- og Aftagelse, vil jeg her anføre en specificeret Dødeliste for Aaret 1711, bygget paa Præsternes Indberetninger hver 7de Dag til Magistraten og dennes Anmeldelser til Politie- og Commerce-Collegiet samt suppleret ved Dødeprotocollerne:

Døde.	fra	til	St. Olai Menighed:	St. Mariz Menighed:	Summa:
	1. Jan	7. Jan.	16	3	19
	8. —	14. —	15	6	21
	15. —	21. —	12	8	20
	22. —	28. —	12	6	18
	29. —	4. Febr.	23	6	29
	5. Febr.	11. —	7	6	13
	12. —	18. —	11	9	20
	19. —	28. —	23	8	31
	1. Marts	6. Marts	11	4	15
	7. —	13. —	5	5	10
	14. —	20. —	7	7	14
	21. —	27. —	6	9	15
	28. —	3. April	5	5	10
	4. April	10. —	4	6	10
	11. —	17. —	3	11	14
	18. —	24. —	10	12	22
	25. —	1. Mai	10	13	23
	2. Mai	8. —	18	23	41
	9. —	15. —	24	21	45
	16. —	22. —	26	30	56
	23. —	29. —	35	30	65
	30. —	5. Juni	47	34	81
	6. Juni	12. —	49	19	68
	13. —	19. —	48	17	65
	20. —	26. —	66	23	89
	27. —	3. Juli	71	19	90
	4. Juli	10. —	89	28	117
	11. —	17. —	88	36	124
	18. —	24. —	85	25	110
		Lateris	826	429	1255

Døde.	fra	til	St Olai Menighed:	St Mariæ Menighed:	Summa:
		Transp.	826	429	1255
25. Juli	31. Juli		85	26	111
1. Aug.	8. Aug.		100	31	131
8. —	14. —		44	16	60
15. —	21. —		44	21	65
22. —	28. —		34	7	41
29. —	2. Sept.		21	8	29
3. Sept.	9. —		14	6	20
10. —	17. —		15	5	20
18. —	25. —		10	8	18
26. —	2. Octb.		10	3	13
3. Octb.	9. —		5	7	12
10. —	16. —		3	2	5
17. —	23. —		4	1	5
24. —	30. —		4	3	7
31. —	6. Novb		3	2	5
7. Novb.	13. —		2	3	5
14. —	20. —		„	1	1
21. —	27. —		1	2	3
21. —	11. Decb.		2	„	2
12. Decb.	31. —		„	1	1
			1227	582	1809

Saaledes døde i Aaret 1711 i St. Olai Menighed 1,227 Mennesker og i St. Mariæ Menighed 582 Mennesker, tilsammen 1,809 Mennesker af Helsingørs Befolkning, som vel neppe kan regnes høiere paa den Tid end til 5,500, altsaa omtrent $\frac{1}{3}$ Deel af Indvaanerne. I St. Olai Menighed døde: 224 Mænd, 352 Koner, 297 Karle og Dreng, samt 354 Piger. I St. Mariæ Menighed døde: 186 Mænd, 142 Koner, 116 Karle og Dreng, samt 138 Piger. Sygdommen rasede mest iblandt de ringere Klasser, dog bortrev den ogsaa Latinskolens Rector, Hendrik

Godsche, de forhen anførte Sognepræster Aagaard og Schrøder, samt Kæmmereer Lauritz Hansen.

Jeg vil ende Efterretningen om dette Sorgens Aar for Helsingøer med Pastor Andreas Vøldikes Ord i St. Olai Kirkebog:

Tot fuere præteriti Anni funera, qvæ divino jussu, criminum nostrorum vindex Angelus Percussor tristi manu sustulit. Sancte Deus, juste Judex, promerita sunt peccata nostra, non hæc modo iræ tuæ judicia, sed et majora: Respice tamen, o humani generis miserator optime, non nostra facinora, sed dilecti Filii Tui Jesu Christi meritum, qvo absolutissimum pro nostris iniquitatibus lytron est solutum: propter ejus vulnera, sana, qvæso, nostra: remitte peccata, averte iram, da ut emendemur, et clementissime prohibe, ne frustra hos ictus senserimus. Exosculamur interim læti Paternæ commiserationis tam luculenta indicia, qvâ ductus, simul et Servatoris nostri unici motus intercessione, jam tum ultorem gladium in vaginam recondidisse videris. Perge, Pater optime, jacentium misereri, afflictos solari,

Saa mange vare det svundne Aars Døde, som Morderengelen efter Guds Befaling til Straf for vore Misgjerninger med sin tunge Haand bortrev. Hellige Gud, retfærdige Dommer! vore Synder have forskyldt ikke blot disse din Vredes Straffedomme, men endogsaa langt haardere. See dog, du Menneskeslægtens store Forbarmer, ikke alene hen til vore Overtrædelser, men til din elskelige Søns Jesu Christi Fortjeneste, ved hvilken den fuldgyldige Løsepenge er betalt for vore Synder. Vi bede dig, at du for hans Vunders Skyld vil læge vore Saar, forlade os vore Synder, aflade fra din Vrede, saa vi kunne bedre os, og i Naade afvende, at vi uden Frugt skulle have modtaget denne Revselse. Med Glæde modtage vi dog nu de aabenbare Beviser paa din faderlige Barmhjertighed, formedelst hvilken saa og formedelst vor eneste Frelzers Forbøn, du nu synes at have ladet det hævnende Sværd drage sig tilbage

prostratos erigere, iram Tuam penitus et omnino in gratiam atque benedictionem convertere, Per Dominum nostrum Jesum Christum!

Amen.

Prodeat ergo, bono cum Deo ANNVS 1712 bonus felixque, imo et lætior, quam qui nunc præterlapsus est. Fac, benignissime Pater, ut remaneant adhuc nonnulli inter nos, justitiæ pariter et misericordiæ Tuæ testes: nec cunctos ardentibus iræ Tuæ flammis absumi patere. Qvotquot tamen hoc anno e mortalium conditione ad immortalitatem transferre decrevisti, transfer, qvæso, ad beatam: Et ipse onnium nostrum corda sic præpara per divini Spiritus Tui gratiam, ut cum nostræ mortis hora venerit, per Jesu Christi mortem expiatis criminibus nostris, læti gaudentesque ex hujus vitæ ærumnis egressi, ad æterna Te penes in coelis solatia ingrediamur. Amen! Amen!

i Balgen. Hold ved, milde Fader, med at forbarme Dig over de Syge, at trøste de Plagede, at opreise de Nedslagne og at vende din Vrede til fuld Naade og Velsignelse for Jesu Christi, vor Herres Skyld. Amen.

Lad da nu dette Aar 1712 ved Guds Godhed træde frem godt og lykkeligt, ja glædeligere end det, der nu er tilbagelagt! Gjør det for din Miskundheds Skyld, Fader, at der dog maa blive en Levning tilbage blandt os, der kunne være Vidner ikke mindre om din Barmhjertighed end om din Retfærdighed, og lad ikke alle fortæres i din Vredes Flammehav. Men dem, som du efter dit Raad i dette Aar vil føre over fra Forkrænelighedens Land til Evigheden, lad dem, Herre, indgaae til din Salighed. Selv berede du ved din Helligaands Naade alle vorc Hjerter saaledes, at, naar vor Dødstime kommer, vi da rensede fra Synden ved Jesu Døds Kraft med Glæde og saligt Haab kunne føres bort fra denne Verdens Sorger, og indgaac til evig Fred hos dig i Himmelen. Amen! Amen!

Posteringen blev nu ophævet ved kongelig Ordre af 26de December, dog saaledes, at nogle Borgervagter udsattes nærmest Byen og udenom disse igjen nogle militaire Vagter, dog uden at der angives eller kan indsees, hvad disses egentlige Bestemmelse har været. Meget rigtigt var det vistnok imidlertid, at man ikke strax satte Byen i Samqvem med Landet ved at tillade Landboerne ubehindret og i Mængde at komme ind i Staden; man havde derfor fastsat, at Torvet holdtes udenfor Nykirkegaard ved Spillegangsdam.

Ved Collegii Skrivelse af 22de December blev det Magistraten tilkjendegivet, at den ikke længere kunde vente Penge anviste af den kongelige Kasse, men at den fremtidig maatte sørge for sine egne Fornødenheder; ligesom man og begyndte at minde om Regnskab for de modtagne Summer. Da man især tilregnede Byen Consumtions-Friheden som et stort Gode, saa ilede man saameget mere med at berøve samme denne, at man allerede den 8de Januar 1712 satte Consumtionen paa den gamle Fod og gav Passkriveren ved Øresunds Toldkammer, Jesper Olpius, Inspection med sammes Oppebærelse. Det Første denne nu foretog sig, var at klage over Indhegningens maadelige Forfatning, og paastod han samme istandsat. Magistraten henviste ham til Assessor Arentzen, som havde havt Tolden i Forpagtning fra Aaret 1701, og fra den Tid til ultimo 1712 overtaget Indhegningens Vedligeholdelse imod en Godtgjørelse af 120 Rdlr. for 1701, 2 og 3; af 80 Rdlr. for 1704, 5 og 6; af 60 Rdlr. for 1707, 8 og 9, samt 50 Rdlr. for 1710, 11 og 12. Da Arentzen ikke vilde udføre Reparationen, formodentlig paa Grund af at han havde mistet Consumtionen, befalede Rentekammeret Magistraten at udføre den, imod at tilbageholde de 3 sidste Aars Godtgjørelse, men da de

eligerede Borgere negtede at adlyde denne Ordre og ønskede først at oppebie en Dom i Sagen, saa blev det Olpius befalet at istandsætte Indhegningen paa Byens Regning og inddrive Pengene hos Magistraten. Denne traadte saaledes i sit vanlige Forhold til Collegierne, medens Borgerskabet i Sorgens Skole synes at have lært Ulydighed, i Stedet for den fordums Lydighed; thi jeg finder, at de eligerede Mænd oftere have staaet i Opposition med Magistraten i den efterfølgende Tid end i den Forbigangne. Den første Anledning, der gaves til Modsigelse, var, at da Pesten havde bortrevet 2 af Taxereborgerne, og Magistraten paalagde de eligerede Borgere at udvælge 2 andre i de Afgangnes Sted, saa negtede man saadant paa Grund af, at man ikke fandt, at Byen burde udrede nogensomhelst Skat i dette Aar, uagtet Byens Fornødenheder og Præsterne samt Andre, som havde deres væsentligste Indtægter af den lille By-skat, trængte til og gjorde Krav paa deres Lønninger. Først i October Maaned, da Præsterne klagede, beqvemmede man sig til at taxere, og derpaa til at indkræve Skatten.

Skolens Forstander Rönnow Petersen satte sig ligeledes i Opposition med Rector Clod, i det han tilegnede sig Ret til at uddele Skolens Beneficier, men da Rector indgik med Klage derover og enten forlangte sin Ret eller Befrielse for Ansvar, saa afgav Biskop Worm den Kjændelse: „at ene Skolens Rector havde Ret til Beneficiers Uddeling“, og han forbød Forstanderen at blande sig i slige, ham uvedkommende Ting.

Man havde vel Grund til med Datids Collegier at antage, at Magistratens Indtægter maatte være ganske anseelige i Aaret 1712, paa Grund af de ved Pesten fremkaldte mange Skifter, men efter Magistratens Indberetning til Stiftamtmanden desangaaende sees, at der i 14 Aar ikke havde været eet Skifte,

hvoraf Magistraten fik i Procent 40 Rdlr., og i samme Tid ikke 4 Forretninger, hvoraf Magistraten tilsammen havde erholdt 20 Rdlr. — Da Pesten, i Almindelighed taget, kun bortrev de Fattige og Ringe af Borgerne, vare Skifterne efter disse mere byrdefulde end indbringende, især da meget Løsøte var blevet opbrændt og tilintetgjort og mangen en Gaard og mangt et Huus ødelagt i den Tid, de stode øde og ubeboede. Procenterne af Skiftebehandlingen bleve deelte i 4 Deele, hvoraf Borgemesteren fik 2 Dele, hver af Raadmændene 1 Deel.

Den 1ste Mai 1712 indmarscherede igjen von Ingenharms Regiment i Byen og blev indquarteret.

Ved Placat af 25de Juni s. A. aabnedes atter den frie Passage for Byen med den øvrige Deel af Landet, og nu fik Byen igjen anvist Tørveskær i Trøstholmsmose, som vel var ansøgt i April 1710, men, paa Grund af Sygdommens Udbrud, ikke tilstaaet. Tørveskæringen skete i dette Aar med 3 Mand daglig i 49½ Dag. Da Magistraten havde brugt Damgaarden i Pestens Tid til deri, som anført, at opbevare de Helbrededes Sengeklæder, til nærmere paafølgende Renselse, saa ønskede Eieren, Assessor Arentzen, at nedrive Gaarden, som desuden var forfalden, men saadant blev ham formeent.

I Foraaret 1713 henvendte Magistraten sin Opmærksomhed paa Byens Jorder, og udbad sig af Amtsforvalteren 4 Mand udnævnte, som for Betaling kunde rebe og skjelsætte Byens Marker, hvilken Begjering Amtsforvalteren opfyldte og udnævnte til Formand for disse Niels Børgesen i Boerup. 1713

Under 1ste Mai sattes Taxt paa Kjød, hvorefter Oxekjød ansattes fra 3 til 5 Sk., Lammekjød til 3 Sk., Kalvekjød til 5 à 6 Sk. og Svinekjød til 2½ à 3 Sk. pr. ũ.

I samme Maaned indstillede Rector Clod, om Stads-

musikanten, som aarlig havde af Skolen 21 Slrdlr. for at undervise Disciplene i Sang, og nu tilbød sig at undervise alle disse paa Instrumenter tillige i 4 Timer ugentlig, imod et Tillæg af 9 Slrdlr. aarlig, maatte tilstaaes saadant. Hans billige Tilbud er formodentlig blevet antaget.

Den paafølgende Maaned blev det Magistraten paalagt at udnævne 2de Borgere til, ved den svenske Posts Ankomst og Afgang, at indfinde sig paa Posthuset og i Forening med Postmesteren at aabne og gjennemlæse alle til og fra Sverrig afgaaende og kommende Breve. Da slig en Krænkelse af en privat Ret skeete med al Offentlighed, saa var den maaskee mindre odiøs, da den ikke lettelig kunde føre Nogen i Fortrød, efterdi Enhver vidste, hvad der forestod hans Breve. En anden Udnævnelse af 2de Borgere til at besigtige den paa Grønnehave anbragte Høbeholdning bragte det sørgelige Resultat, at man der havde ladet 432 Læs à 30 Lpd., altsaa 12,960 Lpd. Hø, aldeles bedærve.

Ved Rentekammer Skrivelse af 18de Juli blev det paalagt Magistraten at istandsætte Toldbroen ved de dertil anviste Midler, og Broen ved Hovedvagten, den saakaldte engelske eller Byfoged-Bro, af Borgernes Midler; men da disse undskyldte sig og erklærede Broen aldeles unyttig for Byen, indstillede Magistraten, at denne Bro maatte gaae ind, og lovede derimod at reparere Toldbroen, uagtet den i Aaret 1709 havde faaet en Hovedreparation.

I dette Aar blev en Amidam og Pudder Fabrik anlagt i Helsingør, for hvilken Eieren ansøgte Eneret til at handle med disse Ting i Byen og 6 Miil om samme, samt Fritagelse fra Byens Skatter og Tyngder. Ansøgningen blev anbefalet af Magistraten.

Aaret 1714 aabnedes med en Ansøgning fra Byen om 1714
Consumtions Frihed, eller Nedsættelse i denne; men allerede
under 16de Januar blev saadant afslaaet.

Soldatesquen søgte i dette Aar egenmægtigen at lette
Byens Indquartering, i det en stor Deel deserterede til Sverrig.
Saaledes gik hele Lappevagten, bestaaende af Underofficer og
12 Mand, bort den 2den April, og den Mand, hvis Baad de
havde taget, mistede ikke allene denne, men blev endog straffet.

En egenmægtig Adfærd af Commandanten paa Cronborg,
Generalmajor v. Schnitter, der havde tilkjøbt sig Eiendomme
paa begge Sider af et Stræde, imellem Sandgaden og Lille-
Jylland, og saaledes formodentlig ene havde Brugen af dette,
forenede uden videre Strædet med Eiendommen, hvilket for-
anledigede Magistraten til at udnævne 3 Borgere til at syne
dette Foretagende og afgive deres Erklæring desangaaende.
Da denne Synsforretning giver et nøiere Overblik over Byens
Datids Beskaffenhed imod Cronborg, som var saa ganske for-
skjellig fra Nutidens, saa vil jeg ordret anføre denne:

Efter foreskrevne Befaling have vi udi ædle velvise
Magistraten og andre Vedkommende Tilforordnede deres Nær-
værelse, efterseet den af Høiædle, Velbaarne Hr. Generalmajor
og Commandant von Schnitter optagne Jordsmon, belig-
gendes imellem Byens Gade: Sandet og Lillejylland kaldet.
Saa befindes at den Gade, som af Høiædle og Velbyrdige
Hr. Justitsraad Kenkels og Borgeren Jens Beck paaankes,
er den Gade: Lillejylland kaldet, og haver det med samme
Gade efterskrevne Beskaffenhed. Den Gade Sandet kaldet,
er den, som løber fra Steengadens Ende af, ligeud af Røde-
port. Samme Gade befindes fra Arildstid og saalænge os
kan mindes, som det sig og endnu tilsyne lader, at have

været $4\frac{1}{2}$ og til 5 Favne i Breden. Nu er vel Gaden, da Hr. Generalmajor Geweke fik Bevilling til at indgrøfte den Vang fra Grønnehaugne til sit Brug, ved samme Indgravning noget indknebet; men som Veien, naar den holdes ryddelig, dog er passabel, og ingen Paaanke har været, er det derved forbleven, og naar Gaden fremdeles conserveres, at imellem Indgravningen og Digerne bliver 4 til $4\frac{1}{2}$ Favn, kan den og passere. Fra denne Gade, Sandet kaldet, har af Alderstid her ligget en Tvergade ned til Lillejyllands Gade, som bør gaae imellem Velbaarne Hr. Generalens Vang og den nu optagne Haugejord; hvilken Gade eller Stræde, siden Husene ere nedtagne og Jordsmonnet opgravet, kan dog sikkerligen huskes at have været i det Mindste 2 til $2\frac{1}{2}$ Favn bred, imellem Sandgadens Huse og den forbemeldte Generalens Vang ligened til Lillejyllands Gade; og denne Gade Lillejylland, som igjen strækker sig fra bemeldte Tvergade, eller fra Jørgen Mogensens Hauge og ud ad Rødeport, haver af Alderstid været, som endnu ved Steenbroen bevises, i det smalleste 3 Favne. Saaledes have vi Gadernes Beskaffenhed forefundet af Alderstid at have været, og endnu om bemeldte Gader i Anledntng af Lov skal ved Magt blive, bør den Brede, nemlig Sandgaden 4 til $4\frac{1}{2}$ Favn, Lillejylland 3 Favne, og det Stræde mellem begge disse Gader 2 til $2\frac{1}{2}$ Favn, dennem bibeholdes. Dette vi til mere Vished med vores egenhændige Underskrivelse verificerer.

Gustav Mensencamp. Frederik Jacobsen.

Jens Jensen Lychstropp.

Men uagtet denne Erklæring og Magistratens Bestemmelse om Gadens Retablering, forblev Alt in statu quo, og er samme

Tvergade formodentlig fra den Tid forsvunden af Gadernes Antal i Helsingøer.

Kort efter denne uafgjorte Sags Afgjørelse, medeelte Commandanten Borgemester og Raad, at han den 25de Juli lod Grøften imellem Sandgaden og Grønnehave opkaste, og opfordrede dem til at sende nogle Borgere, der i Forening med Conducteur Tax kunde fastsætte Sandgadens Brede og altsaa Grøftens Flugt, hvilket ogsaa skete uden Uenighed desangaaende fra nogen af Siderne.

Ved dette Aars Eftersyn af Byens Kornforraad fandtes Raadmand Wincentz Riegils at have paa sit Loft: 3 Tdr. Rug, 800 Tdr. Malt, 100 Tdr. Byg og 56 Tdr. Havre, hvilket udgjorde mere end $\frac{1}{3}$ Deel af hele Byens Forraad i Tønde Antal.

Provst og Sognepræst til Tikjøb Sogn Wichmand Olsen Hassebart blev af Biskoppen udnævnt til paa dennes Vegne at overvære Klædepengenes Uddeling i Helsingøers lærde Skole, samt Eftersynet af Skolens Regnskaber. Mødet desangaaende bestemte han til den 12te December, som af Magistraten, der ligeledes skulde være overværende, vedtoges. Provsten besørgede disse Forretninger i flere af de paafølgende Aar.

Til Trøst for Nutidens Lieutenanter kunde anføres, at Sølieutenant Christen Lund blev i Aaret 1714 begravet fra Vagtskibet: „Frøken Elschen“, 55 Aar gammel.

I Aaret 1715 den 30te Juni befaledes samtlige Helsingøers større og mindre Baade at møde paa Samlingsstedet i Grønsund inden 10de Juli for derefter at bruges ved Landsætningen paa Pommern. Til denne Bestemmelse afgik 10 større og 13 mindre Baade med Besætning, hvilken Afgang kun efterlod nogle faa, næsten ubrugelige Baade, og 13 aldrende Mænd og

1715

Drenge til Laugets Tjeneste. Denne Omstændighed synes saa meget besynderligere, som man ventede en stor engelsk og hollandsk Koffardieflaade under Convoi til Sundet. Af denne Grund beordrede Stiftamtmand Krabb e, at Springvandet skulde sættes i god Stand, hvilken Ordre Magistraten meddeelte Compagniets Interessentere, der iøvrigt efter Magistratens egen Erklæring ikke stode under den. Den 6te Juli ankom den hollandske Flaade, 10 Orlogsskibe stærk, med omtrent 200 Koffardie-Skibe.

Under 20de Juli klagede Magistraten over, at da den ved Underfogden lod et Document publicere ved Trommeslag, lod den i Byen vagthavende Officeer Documentet tage fra Underfogden og Trommeslageren arrestere; og da Underfogden af Magistraten sendtes til Commandanten, Generalmajor von Schnitter, for at reclamere Documentet og forlange Tambourens Løsladelse, blev Underfogden selv sat paa Hovedvagten, hvor han havde den Fornøielse at forblive Natten over. En anden Forlegenhed bragte von Schnitter Magistraten i, ved at gjøre Paastand paa en ved Fru von der Pfortens Død ledigblivende Stol i St. Olai Kirke, hvilken Kæmnereer Henrici troede at have Fortrinsret til. Begge forlangte Magistratens Afgjørelse, Commandanten med sin sædvanlige Suffisance.

I dette Aar døde Helsingørs rigeste og sandsynligviis driftigste Borger, fransk Consul Jacob Hansen. Som en Hjemmel for denne Mening om Manden kan anføres, at han for Aaret 1713 var sat i $1\frac{1}{2}$ Rdlr. daglig Krigsstyr, hvilken Sum, aarlig $547\frac{1}{2}$ Rdlr., for Aaret 1714 blev forhøiet til 800 Rdlr., og uagtet han fik et Afslag i denne Sum for begge Aar paa 300 Rdlr., saa blev han dog taxeret til 800 Rdlr. for Aaret 1715, som hans Bo efter hans Død maatte erlægge for denne ene Skat. Da han efterlod et ikke ubetydeligt Oplag af Hamp,

requirede Søetaten samme udleveret til Flaadens Tjeneste efter gangbar Priis, ligesom man paa samme Tid fik af Helsingøers Oplag 10 og 22 Læster Steenkul til 26 og 19 Rdlr. pr. Læst.

I Aaret 1716 fandtes Byens Beholdning af Kornvarer at 1716
være: 32 Tdr. Hvede, 276 Tdr. Rug, 1157 Tdr. Byg, 1069 Tdr. Malt og 43 Tdr. Havre. Lollandsk Hvede stod i 15 til 16 Mk., Rug i 10 Mk., Byg i 6 til 7 Mk., Havre i 3½ til 4 Mk., 1 Tønde Malt, 11 Mk., 1 Pot Brændeviin 1 Mk., 1 Skæ danziger Humle 50 Rdlr.

Da Fæstningsgravene i Aar skulde ises, blev Byen til-
sagt at levere 50 Mand til dette Arbeide; men det lykkedes
kun Magistraten at samle nogle faa Mand, og selv disse løb
deres Vei, da Trommen gik.

Formedelst den stærke Indqvartering i dette Aar oplag-
tes i Helsingøer 40,000 Tdr. Hakkelse, foruden et betydeligt
Quantum Kornvarer, som næsten Alt anbragtes paa Borgernes
Lofter. Men ikke Alle vilde modtage dette saakaldte Magasin-
korn, og saaledes fik Overvisiteur Meyer, Kammerererne
Henrici og Ziege, Translateur Gynther, Commissair van
Deurs og Madame Arentzen militair Execution for denne
Vægning.

Fra Begyndelsen af Aaret Sexten Hundrede og nogle
og Halvfemsindstyve blev det indført, at ethvert Læs Brænde
og Tørv, som førtes ind af hvilkensomhelst Port i Helsingøer,
skulde afgive 1 Stk. Brænde eller nogle Tørv efter Læssenes
Art. Dette Brændsel blev leveret til Commandanterne von
Geweche og von der Pforten imod at disse forsynede Byens
Vagter med Brændsel. Men da Generalmajor von Schnitter,
der ligeledes hævdede denne Afgift, desuden gjorde Paastand
paa, at Byen skulde forsyne Vagterne med Brændsel, saa klagede

Magistraten, og ved Resolution af 15de Januar blev det bestemt, at Afgiften skulde oppebæres af Magistraten, hvilken Resolution dog under 23de Februar blev forandret derhen, at Commandanten kunne hæve Afgiften imod at forsyne Vagterne med Brændsel.

Byen eiede i August 1716: 14 smaae Jagter fra $7\frac{1}{2}$ til 2 Læsters Drægtighed, 9 Mellemjoller og 16 mindre Baade.

1717 For Aaret 1717 findes Magistratens, Byens Embedsmænds og Tjeneres Indtægter saaledes anslaaede:

1. Borgemester aarlig 180 til 200 Rdlr.
2. Hver Raadmand aarlig 90 til 100 Rdlr.
 - Disse Indtægter havdes af:
 - a. Den $\frac{1}{2}$ Procent af Oplagsgods.
 - b. $\frac{1}{3}$ Procent af Accisen, hvoraf dog maatte lønnes en Oppebørselsmand.
 - c. Betaling for Borgerskab.
 - d. Skiftesalarium 1 Procent.
 - e. Raadstue-Attester, som faldt yderst sjelden.
3. Byfogden aarlig af Byen 140 Rdlr., til en Tjener 30 Rd. samt uvisse Indtægter, der ansloges imellem 30 og 50 Rdlr.
4. Underfogden aarlig af Byen 50 Rdlr., uvisse Indkomster 20 til 30 Sl.dlr.
5. Veier og Maaler af Byen aarlig 20 Sl.dlr., uvisse Indkomster 60 à 80 Sl.dlr.
6. Stadsmusikanten aarlig af Byen 15 Sl.dlr., af Skolen 30 Sl.dlr., uvisse Indkomster ubetydelige.
7. Taarnvægteren af Byen aarlig 80 Sl.dlr.
8. Tvende Raadstuetjenere hver 32 Sl.dlr., uvisse Indtægter 10 à 12 Sl.dlr.

9. Skarpretteren 36 Sl.dlr.

Desuden:

1. Sognepræsten 258 Rdlr. 3 Mk.
2. Capellanen 108 Rdlr. 3 Mk.
3. Organisten 136 Rdlr. 2 Mk.
4. Rector Scholæ 6 Rdlr.
6. 3die og 4de Lectie-Hørere hver 20 Rdlr.
6. 2den og 1ste do. do. 15 Rdlr. 3 Mk. 12 Sk. og
15 Rdlr.

St. Olai Kirkes Capital udgjorde 5,640 Rdlr., men skyldte til Skolen 4,940 Rdlr. De Fattiges Midler udgjorde 6,054 Rdlr. 3 Mk. 8 Sk. samt endeel Jorder, anslaaede til 2,000 Rdlr. Hospitalet eiede 2,916 Rdlr. 4 Mk. og havde en betydelig Indtægt, omtrent 2 til 300 Rdlr., i Tavlepenge af en Tavle, som blev ombaaren i alle Kirker i Danmark og Norge. Skolens Capital udgjorde 5,980 Rdlr., hvori dens Tilgodehavende hos Kirken indbefattedes. Samme Aar udgjorde Kopskatten 2,944 Rdlr. 3 Mk., Hesteskatten 174 Rdlr. og Carrosse- og Chaise-skatten 310 Rdlr. for Helsingøer med Indbegreb af de Militaire paa Cronborg og i Byen.

I Anledning af Forordningen af 2den Februar 1717 om adskillige extraordinaire Skatte sees, at Byen kun havde faa og maadelige Kjøbmænd, der — ligesom nu — toge alle deres Varer fra Kjøbenhavn. Der gaves imidlertid kun 2 Viintappere, men som oog ikke udtappede 8 à 10 Oxehoveder om Aaret.

Byens Grund blev ved Rentekammer Skrivelse af 20de Februar d. A. taxeret til 5,574 Rdlr. 36 Sk.

Under 26de September 1717 gav Magistraten en Udsigt over Byens Forfatning til Stiftamtmanden, hvori anføres, at Byen havde 399 Gaarde og Huse, som vare beboede, hvoriblandt 27

grundmurede Gaarde, 76 Huse og Gaarde i nogenlunde Stand, dog ubeboede, samt 226 forfaldne Huse og øde Pladser. I denne Oversigt anføres tillige, at de øde Pladser vare bebyggede og de ubeboede Huse beboede samt endnu flere Bygninger tilværende før Cronborgs Beleiring. Byens bedste Bygninger fandtes den Tid i Sandgaden, der nu næsten var øde, kun 50 Aar efter dens Flor.

Først i det paafølgende Aar paalagde Stiftamtmandskabet Borgemester og Raad nøiere at eftersee de ledige Huse og øde Pladser, samt indsende Forslag til at forøge Byens Befolkning, ligesom de og maatte tage i Overveielse, om det kunde være til Nytte for Byen, om Raadstuen igjen fik Landthingsret, som den tilforn havde havt; samt indsende hvad videre Formening de kunde have til Byens Opkomst.

Men kun klage kunde Magistraten, Indstillinger til Byens Fremme har den ingen efterladt. Paa den Tid fungerede W. Riegels som Borgemester, J. Burghoff og Andr. Becker vare Raadmænd.

Ved en almindelig Indkaldelse af Skjøder og Adkomstbreve, i Anledning af Ryttergodsernes Oprettelse, sees, at 38 Borgere af Byen eiede Jorderne til samme, med Undtagelse af efternævnte Fraværende, der ligeledes havde Deel i Byens Marker, saasom:

Etatsraad Rostgaard, der eiede 7 Tdr. med Jordskyld af 12 Sk.;
 Willum Harthmann 6 Tdr., Jordskyld 10 Sk.;
 Margrethe Jacob Holgersens 40 Tdr., Jordskyld 4 Rd. 2 Sk.;
 Robert Thig 8 Tdr., Jordskyld 2 Mk.;
 Conducteur Tax 10 Tdr., Jordskyld 2 Mk.;
 Johan Hansen 4 Tdr., Jordskyld 3 Mk. 8 Sk.

Teglgaarden var matriculeret til 1 Rd. 6 Sk. i Jord-

skyld, men ikke engang denne betaltes af dens daværende Eier, Parforcejæger Schæffer. Grunden hertil maa vel for største Delen søges deri, at Teglgaardens Skjøde, dateret 7de September 1621, lægger denne Gaard paa Amtets Grund, hvorfor den ifølge Rentekammer Skrivelse af 18de Juni 1712 maatte være fri for Indqvartering fra Byen. Da en senere Eier, Mogens Teilstrup, klagede over en ham paalagt Indqvartering, støttet paa ovenanførte Grunde, saa afgav Magistraten den Erklæring: at den saakaldte gamle Helsingørs Teglgaard laae paa Byens Grund, eftersom denne gik til Snekkersteens Bro og derfra i en Halvcirkel til Julebæks Bro, hvilke Broer Byen maatte vedligeholde i Forening med Amtet. Ei heller har nogensinde Teglgaarden været indført i Amtets Matrikel, men derimod i Byens, hvorfor ogsaa de udenfor Teglgaarden til Midten af Snekkersteens Bæk beliggende Aalesteder tilhørte Byen, ligesom og de indenfor denne Bæk strandede Skibe tilkom Byen til Bjergning. Endvidere har Magistraten stedse forvaltet Skifterne paa Stedet; Byens Auctions-Directeur havt Auctionerne; Eieren og hans Folk svaret under Byens Ret, som deres rette Ting; Gaarden har erlagt Byskatter og andre Tyngder til Helsingør, ligesom og Udpantning for disse ere skete uden Indsigelse; endelig har Gaardens Folk søgt St. Olai Kirke til Nadverens Nydelse, saavel som til Bryllupper og Barsedaab, og dens fordums Beboere ere begravede i St. Olai Kirke og Jord. Alle disse ikke uvægtige Grunde bragte Vedkommende dengang til Taushed.

I Begyndelsen af Aaret 1718 afgik Borgemester G a r b e n , 1718
dog først efter at han havde været med at fastsætte Onsdag og Løverdage til Torvedage for Byen. Vistnok er det, at hans Embedstid var særdeles rig paa Besværligheder og Vanskeligheder,

som der fordredes Kraft og Duelighed til at overvinde og hæve; men har endogsaa Garben besiddet disse Egenskaber, som man vel kunde have Grund til at antage, saa have dog Forretningerne været saa mange, og ved Pesten saaledes formeret sig, at han ved sin Afgang efterlod en betydelig Deel uafgjorte Sager, hvoriblandt alene 70 usluttede Skifter. Havde endog Raadmændene Hvid og Riegels havt nogen Deel i disse Forsømmelser, saa er det dog naturligt, at disse efter Garbens Afgang, og endnu mere efter hans Død, som paafulgte den 14de December 1718, ene skjød Skylden paa ham; saameget mere som Stiftsbefalingsmanden mindede om Kæmner-, Kirkens- og andre Byens Regnskaber, og befalede, at Garben skulde aflevere Byens Bro efter Syn, da han ene havde oppebaaret de Penge, hvoraf den skulde vedligeholdes; ligesom ogsaa Rente-kammeret, der intet Regnskab havde modtaget fra Helsingørs By siden 1704, befalede at iagttage det Fornødne i afdøde Borgermester Garbens Bo. Dette blev en saameget større Nødvendighed, som Vice-Borgemester Hvid ogsaa døde en Maanedstid efter i Kjøbenhavn, og Busæus imidlertid havde tiltraadt Borgemester-Embedet. De eligerede Borgere eller 16 Mænd levede paa denne Tid ikke i den bedste Forstaaelse med Magistraten, da de corresponderede directe med Stiftsøvrigheden, ja anmeldte selv Afgangen i deres Corporation til Stiftamtmanden, med Forslag om dennes Besættelse til hans Approbation uden at meddele Magistraten det mindste derom. De erholdt i denne Anledning Stiftamtmandens Ordre af 30te April 1718 til derom, som i Alt andet, at henvende dem til Magistraten. Siden vidste Busæus, der vistnok har været en dygtig Embedsmand, at skaffe Magistraturen den fornødne Respect.

Ved Rescript af 3die October 1718 blev til Lettelse ved

Cavalerie-Indqvarteringen tilstaaet Borgerne Udviisning af de kongelige Skove: for en Oberst 12 Skovlæs; en Oberstlieutenant eller Major 9; en Ritmester 6; en Lieutenant eller Cornet 4 Skovlæs. For en Underofficier 8 Bønderlæs og en Gemeen 6 Bønderlæs. Skulde Skovene ikke kunne præstere disse Leverancer, maatte Vedkommende nøies med Tørv; men saavel Brænde som Tørv skulde Verten selv lade skove, skjære og hjemkjøre. Saaledes opnaaede man i dette Aar, hvad man Aaret i Forveien havde forlangt, paa Grund af den stærke Indqvartering, som Byen atter var belagt med. I 1717 laae nemlig i Helsingør: 1 Bataillon og 2 Escadroner, foruden Koner og Børn; da nu en Rytter regnedes for 2 Musketerer, udgjorde denne Indqvartering 1,329 Musketeer-Portioner, som skulde fordeles paa 329 Borgere, hvoraf $\frac{1}{4}$ Deel, som kunne regnes blandt de Fornemste, ikke kunde ansees for andet, end maadelig vederhæftige, medens alle de Øvrige maatte ansees for fattige og trængende. I Slutningen af Aaret forøgedes endnu denne Indqvartering med Cronborgs Regiment til Hest, som dog strax ombyttedes med Oberst von Rovenfeldts Ryttere, 288 Mand stærke. Disse Ryttere vare til ikke liden Plage for Byen, da hver Rytter gjorde Paastand paa en Tønde Tørv om Dagen, som efter Magistratens Indberetning gjorde mere end $\frac{1}{3}$ Deel af et valgt Læs til 24, 28 à 32 Sk.; da der endvidere klagedes over Brødets Størrelse, og Generalcommissariats-Collegiet befalede, at der for Officeer-Quarteer ikke maatte tages mere i Leie end 2 Mk. maanedlig pr. Fag i Værelse og 2 Mk. for Staldrum til en Hest; saa udbad Magistraten sig entlediget fra Embedet, der kun havde faa Indtægter, men Besværligheder og Ubehageligheder i Mængde. Magistraten forblev imidlertid, men ogsaa von Revenfeldt med hans Ryttere, som først forlode Byen

den 25de Mai 1720. Da disse Ryttere havde et, endog paa den Tid, usædvanligt Antal Gifte, saa blev ved Kongelig Resolution nu bestemt, at kun 25 Mand pr. Escadron maatte være gift.

I Mai Maaned 1718 udskreves 32 Mand af Helsingøer til Flaadens Brug.

I Anledning af Møllernes Requisition til Kongelig Maling, i samme Maaned, sees, at kun 3 Møller vare i brugbar Stand ved Byen.

At man paa den Tid ogsaa havde Folk, der forstode at skryde, kan sees af en Ansøgning fra en Hr. Tielgens om Eneret til at afgive Information i Helsingøer i de franske, italienske, hollandske og russiske Sprog, samt i Geographiam, Historiam universalem & particularem etc. Magistratens fornuftige Resolution var, at dersom han informerede godt, saa vilde han nok faae Skolarer, uden Eneret til disse.

I dette Aar blev en Afgift af 2 Rdlr. lagt paa den, som lod sig begrave i Egekiste.

1719 Ved Rentekammer Skrivelse af 28de Januar 1719 blev enhver Kjøbstad i Danmark og Norge ansat for en vis Læstedrægtighed til Kongens Tjeneste, saaledes Helsingøer til 20 Læster, at præstere in natura eller med 4 Rdlr. pr. Læst maanedlig, saalænge Skibene behøvedes til Kongens Tjeneste. I Almindelighed blev Togtet beregnet til 6 Maaneder. Byen afsendte tvende Jagter af ovenanførte Drægtighed til Fladstrand, men senere tilbød den den anordningsmæssige Betaling, som i flere Aar erlagdes med 480 Rdlr.

I Aaret 1719 afsluttedes atter Contract med Consumtions-Forpagter Christian Winsgaard om Byens Indhegningers Vedligeholdelse for 50 Rdlr. aarlig.

Krigsstyr og Kopskatten for dette Aar beløb sig til

2,462 Rdlr. 93 Sk. rede Penge og 2,462 Rdlr. autoriserede Sedler. Nogen Lettelse tilstodes fra dette Aars Begyndelse alle Embedsmænd, i det de Kongelige civile og militaire Betjente, Magistrats Personerne i Kjøbstæderne, Geistligheden, hvoriblandt Klokker og Organist samt Skolens Rector og Hørere tilstodes Frihed for dem selv, Familie og Tjenestefolk for Kop-, Heste- og Carrosseskat. Krigsstyr skulde derimod erlægges med 2 Procent af de eiende Capitaler.

Ved Magistratens Resolution af 3die April d. A. blev det bestemt, at Skarpretteren ikke længer skulde oppebære sin Løn af Byens Kasse, men selv være berettiget til at indkræve Mestermanspenge: 2 Sk. af hver Gaard og Huus. Med Skarpretter-Bestillingen var forenet Natmandens og Skorsteensfeierens Forretninger. Alle disse vare saa forhadte af Folk, at man ikke alene ikke vilde leie Huse eller Værelser ud til dem, som udførte disse Bestillinger, men Naboer og Gjenboer forlode strax det Qvarteer, hvori nogen af disses Udøvere bosatte sig. Selve Magistraten omtaler oftere Skarprettere og Natmænd med en Dedignation, der endog paadrog den en alvorlig Irettesættelse af Stiftamtmand Adler.

Ved et Eftersyn af St. Olai Kirkes Midler blev oplyst, at Kirkens Capitaler vare udsatte hos 27 Borgere i Helsingøer imod fuld Pant i disses Gaarde og Huse. Desuden eiede Kirken fuldstændig: Sognepræstens Residents, tvende Capellan-Boliger, Klokker-Bolig, Organist-Belig, samt 3de Gaarde og Huse; men alle disse fandtes i en saa maadelig Forfatning, at de næsten ingen Værdi havde.

I Aaret 1719 blev et Lotterie indrettet til de autoriserede Sedlers Inddragning, i hvilket 13 Embedsmænd og Borgere af Helsingøer toge 28 Lodder à 5 Rdlr.; men da man paa

høiere Steder ikke fandt dette Antal tilstrækkeligt, blev Byen befalet endnu at tage 8 Lodder, og at disse af Magistraten skulde fordeles paa de Borgere, som samme dertil maatte ansee fornuende nok. At disse krympede sig for dette tvungne Lotteriespil, var naturligt, men det maa synes næsten utroligt, at Restancerne for disse Sedler i Aaret 1720 bleve inddrevne ved Execution paa samme Tid som Amtsforvalter Søren Lassén havde paalagt Byen 2 Kyrasserer til Execution for resterende Kopskat og Krigsstyr.

Endnu en Extra-Udgift havde Byen i samme Aar. Til at udvekle de svenske og danske Fanger var nemlig i Helsingør sammentraadt en Commission, bestaaende af Generalauditeur Bornemann og Oberst von Reventlau paa dansk Side og Generalauditeur Dahlmann paa svensk Side. Denne Commission var samlet fra den 20de Juli 1719 til den 20de Marts 1720, og skulde i den Tid tildeles frit Qvarteer med Lys og Varme, hvilken Udgift man havde grundet Formodning om at skulle gaae paa Statskassen; men da Regningen, stor 220 Rd. 5 Mk. 4 Sk., indsendtes, kom Ordre fra Landetatens Commissariat og fra Stiftbefalingsmanden, at sammes Beløb skulde lignedes paa Byen. Paa Magistratens Ansøgning til Kongen, om Forandring i denne Bestemmelse, erholdt den intet Svar. Paa samme Tid maatte de 16 Mænd tillige lignede Leien for Hømagaziner til Rytterne for Aaret 1720 til Beløb 185 Rdlr. 1 Mk. 2 Sk., hvilket ogsaa var en extraordinair Udgift, ene foraarsaget ved Cavalerie-Indquarteringen.

Efterat Adler var afgaaet og Gersdorff kommen i dennes Sted som Stiftamtmand, fik dog Byen en Talsmand hos Regjeringen angaaende dens billige Ønske om Fritagelse for Omkostningerne ved Commissionen.

I November 1719 blev en 6 Maaneders Stilstand med Sverrig bekendtgjort. Denne Stilstand blev senere prolongeret paa 6 Uger og endte med Freden til Stockholm 1720.

Commandanten, Generalmajor von Schnitter, gav 1720 Magistraten, som vi allerede have seet, ikke sjelden Anledning til Klager. Saaledes under 18de Mai 1720 over, at han uden al Grund arresterede Borgerne paa Slottets Vagter og lod disse tilbringe Dage og Nætter imellem de militaire Arresteranter, uagtet Magistratens Indsigelse mod denne Fremfærd. Men ogsaa i personlige Anliggender havde Byen Grund til Klage over von Schnitter, der i Aaret 1721 havde tilkjøbt sig adskillige (12 à 13) øde Huse og Pladser, og paa disse Grunde opbygget et stort Huus med Gaardsplads og Lysthuus, samt anlagt 2de Kjøkkenhaver, uden at han paa denne Eiendom vilde modtage Indqvartering. Jeg har ingensteds fundet den Resolution, der skulde afholde Commandanten fra sin ubeføiede Arresteren, eller nøde ham til at opfylde sine borgerlige Piigter som Eiendomshaver. 1721

Freden var sluttet og man forsøgte at erstatte Under-saatterne de Tab, som Borgerne udenfor deres almindelige Op-offrelser havde lidt. Saaledes fik Helsingør Godtgjørelse for 9 Jagter, vurderede til 840 Rdlr., og 4 Mellemjoller til 210 Rdlr., som i Kongelig Tjeneste vare spolerede; ligesom man og betalte 500 Rdlr. for 2 Jagter, der vare tagne af Fjenden. Formodentlig for at dække disse og lignende Udgifter solgtes paa Kjøbenhavn's Børs ved offentlig Auction den 18de Juli: Orlogsskibet „Warberg“, Fregatterne „Postillon“, „Bergens Galei“, „Frøken Elschen“, „Makrelen“, „Gravensteen“, 2 Fløit-skibe, 8 Gallioter, 1 Pram, 2 Snouve, 1 Skib og 2 Jagter. Den som kjøbte erholdt Afdrag i sit Tilgodehavende.

Ved Stiftamtmandens Nærværelse i Helsingør blev Skibsbroen fundet saa brøstfældig, at dens Reparation paa det Alvorligste blev befalet; til hvilken Ende den afgangne Magistrat saavel personlig, som de afdøde Medlemmers Boer, bleve beordrede at tilbagebetale den halve Procent af Told- og Orlogs Gods, som de havde oppebaaret siden sidste Reparation, hvilket ligeledes blev paalagt den værende Magistrat for dens Vedkommende. Denne indberettede nu at have oppebaaret i 1719: 169 Rdlr. 1 Mk. 14 Sk., i 1720: 207 Rdlr. 1 Mk. 15 $\frac{1}{2}$ Sk., samt i 1ste Kvartal 1721: 7 Rdlr. 4 Mk. 15 $\frac{1}{2}$ Sk.; men indstillede tillige, om den ikke kunde beholde denne for 3 Personer vistnok ringe Godtgjørelse for Embedsbyrderne, men saadant blev temmelig djærvt afslaaet. I det Sted blev en aarlig Revision af Byens Kæmner-Regnskab paabudet, for, som Stiftamtmand Adler udtrykker sig, at Byens Borgere maa være overtydede om, at deres Skattebidrag anvendes efter Bestemmelsen og det muligt overskydende kommer dem og ingen Anden tilgode. Til den Ende beordredes 4 Borgere til at gennemgaae disse Regnskaber til 1720 incl., og Magistraten blev paalagt at udlevere disse de til Oplysning fornødne Documenter, endog til Afbenyttelse hjemme i deres Huse. For at befrie disse Revisorer for det til Arbeidet fornødne Skriveri, blev Byskriveren beordret til at udføre saadant, og altsaa overvære Revisionen og selv underskrive Forretningen.

I Anledning af en Delinquentes Henrettelse og Byfogdens Forespørgsel om, hvor saadant kunde skee, anviser Magistraten den midt i Byen beliggende afbrændte Plads til Henrettelsen, men tilføier tillige, at Steile og Hjul maatte opreises paa den Plads udenfor gamle Teglggaard, som dertil fra Alderstid har været afbenyttet.

Kammererernes besynderlige Stilling til Byen og Magistraten gav oftere Anledning til Misfornøielse paa begge Sider, og foranrsagede formodentlig Ordren af 19de Juli 1721, der bestemte:

1. At de øresundske Toldbetjente skulde af Byens Ind-quartering holde 2 Portioner af hvert Hundrede, denne er belagt med.
2. At de, saalænge Vandcompagniet er i Gjæld, den Tid 339 Rdlr. 1 Mk. 14 Sk., skulde udrede 44 Rdlr. i Byskatter aarlig, men efter denne Gjelds Afbetaling kun 30 Rdlr.
3. At de af Rentekammeret skulde taxeres og ansættes i Kongelige Skatter, for saaledes aldeles at træde ud af Magistratens Jurisdiction.
4. At Kammerererne have Sæde og Rang (som forhen anført) med Byens Borgermestere og de øvrige øresundske Betjente Sæde og Rang med Byens Raadmænd.

Fra dette Aars Begyndelse maatte Byen ligeledes afgive frit Qvarteer eller 2 Mk. pr. Mand maanedlig til det i Helsingøer garnisonerende Artilleri-Compagni, som hidtildags selv havde maattet leie Qvarteer hos Borgerne, formodentlig paa Grund af den større Lønning Artilleriet var tillagt.

Aaret 1722 begyndte med et Eftersyn af Byens Omhegning, hvorved erfarede, at der gik en Grøft fra søndre Strand til Svingelvagten, hvorfra Havernes Gjerder hegnede til Rosenkilde Port og Laage. Derfra løb en Grøft til Nykirkegaards Port, hvilken Grøft havde en Stænte, over hvilken man kunde passere til Møllerne. Fra sidstnævnte Port hegnede Husene til Reberbanens Huse, hvorfra en Grøft gik op til Fru Assessorinde Arentzens Steengjerde, der strakte sig lige til Rødeport.

Man kan af denne Omhegning see, at Byen i de sidste 100 Aar kun har tiltaget saare lidet i Udstrækning mod Vesten, medens endeel af dens østlige Gader ere aldeles forsvundne. Dette Aar endtes atter med en Sot, men denne Gang indskrænkede den sig til Qvæget og bragtes til Helsingør og Omegn fra Sverrig.

1723 Ved en Synsforretning af 8de Januar 1723 sees, at der har været et Losse- og Ladested for Cronborg ved det saakaldte Krahnhoved, men at sammes Bolværk da var saa aldeles forfaldet og ubrugeligt, at man ansaae en Reparation paa samme uhensigtsmæssig, men foreslog i dets Sted Anlægget af en Bro noget sydligere, formodentlig paa det Sted, hvor den nordre Broarm senere blev anlagt, da man udtrykkelig anfører i Forslaget, at saadant maaskee engang i Tiden kunde give Anledning til en Havn for Byen ved en Forbindelse mellem denne Bro og Byens Toldbro.

Allerede i Aaret 1717 ansøgte man om at faae en anden Mose anviist til Tørveskær, da den, som var i Brug, næsten var udskaaren. At saadant imidlertid ikke maa forstaaes ordret, sees deraf, at i Aaret 1718: 57 Borgere skar i 95 Dage med 6 Mand daglig, i 1719: 54 Borgere i 59 Dage med 6 Mand, i 1720: 53 Borgere i 66 Dage, i 1721: 58 Borgere i 70 Dage og i 1722: 69 Borgere i 69 Dage, alt i den udskaarne, saakaldte Langemose. Men da man endelig i Aaret 1723 virkelig fandt Mangel paa Tørv i denne Mose, og Byen desuden var anviist Tørv, istedetfor de 6 Læs Brænde for hvert Rytterspiiltoug, ligesom og 27 af de velhavende Borgere maatte skære 391 Læs Tørv i de smaae Moser, hvor forhen 61 Borgere havde skaaret 669 Læs, saa understøttede endelig Stiftamtmanden Borgerskabets Ansøgning om at erholde Øhmose anviist, istedet

for Langemose. Ved Tørveskær i de smaa Moser gik imidlertid den Urigtighed i Svang, at de berettigede Rorgere gave deres Navn til Soldater og Artillerister, som da paa dette skar Tørv til eget Brug og Forhandling. Amtsforvalter, Krigsraad Juels Klage derover har formodentlig ingen Virkning havt, da man endnu i det 19de Aarhundrede har seet denne Urigtighed gaae i Svang.

I Mai Maaned d. A blev Raadmand Burghoff og 8 Borgere udnævnte til nøie at granske og syne alle Byens Huse, Gaarde og Grunde, som ved hver især at anføre, hvad de havde betalt, betalte eller burde betale i Jordskyld, alt saaledes, som de til Byens Bedstes Fremme kunde forsvare.

I dette Aar tilbød Tømmermand Bent Svendsen at opbygge Svingelporten af ny, paa egen Bekostning, efter den derover indleverede Tegning, imod at ham tilstodes Frihed for alle Skatter og Indqvartering i de 7 paafølgende Aar, saavel for sit Huus og sit Haandværk, som for Brugen af en leiet Mølle. Efterat de eligerede Borgeres Betænkning desangaaende var indhentet, tilstod Magistraten ham hans Begjæring, dog imod at han tillige vedligeholdte Porten i de anførte 7 Aar.

I samme Aar fandt Magistraten sig foranlediget til at afbenytte den den ved Allerhøieste Resolution af 19de Marts 1696 og 18de Mai 1700 tilstaaede Ret til at beskikke 7 Huusbagere i Byen. Denne Ret til at bage og udsælge Rugbrød meddeelttes 7 af Byens Borgere, hvoriblandt endog forrige Raadmand W. Riegels fandtes. At denne Foranstaltning ikke fandt Byens Bageres Bifald, var jo naturligt, og foranledigede derfor nu, saavel som senere, Klager til høiere Steder, hvilke dog Magistraten vidste at gjendrive.

SKOLEEFTERRETNINGER.

AFGANGSEXAMEN I AARET 1865.

Den skriftlige Deel af Prøven afholdtes fra den 22de til den 27de Juni, den mundtlige den 4de og 5te Juli. Tilstede var Hr. Professor *Rung* som Examenscommissair. Med ham og Skolens egne Lærere deeltog efter Indbydelse i Censuren d'Hrr. Catechet *Bondesen* (i Historie og Geographi), Overlærer *Børresen* (i Engelsk), Overlæge *Müller* (i Naturhistorie og Naturlære), Student *A. Pullich* (i Mathematik og Naturlære) og Capitain og Landmaaler v. d. *Recke* (i Mathematik).

De af Underviisningsministeriet givne skriftlige Opgaver vare følgende:

I Dansk:

1. Fri Opgave:

Rigdoms Værd og Farer.

2. Gjengivelse af et bekjendt Stof:

Kalmarunionens Skjæbne under de oldenborgske Konger.

I Tydsk:

Ligesom alle store Digtere var Schiller fremgaaet af Folkets Midte, af et jevnt¹ borgerligt Huus; ogsaa var han ligesom Goethe mere et Gjenbillede² af Moderen end af Faderen. Schillers Ungdom lagde Grunden til hans ophøiede³ Character. Et stille Familieliv, et

eensomt Ophold paa Landet⁴ gav ham tidlig den alvorlige, fra Verden sig afsondrende Retning. Havde hans senere Omgivelse lignet⁵ den første, saa havde man i⁶ ham vist faaet en alvorlig-religiøs Digter. Men denne bløde Natur skulde omskaves til en haardere. Denne Fortjeneste havde hiin Tids Skolemethode, navnlig det hertugelige Akademie, i hvilket al fri Aandsrørelse⁷ blev holdt i Tvang⁸.

¹ schlicht. ² Ebenbild. ³ erhoben. ⁴ Landaufenthalt. ⁵ ähnlich sein.

⁶ an. ⁷ Geistesregung. ⁸ einzwängen.

I Engelsk:

Frants¹ Pizarro, Perus berømte Erobrer, var en uægte Søn af en Adelsmand, der fuldstændig forsømt hans Opdragelse, og som synes ikke at have ønsket, at han skulde hæve sig² over sin Moders ringe Stilling. I sin Ungdom blev han sat til at vogte Sviin³, men løb bort og lod sig hverve⁴ som Soldat. Efter at have tjent nogle Aar i Italien, indskibede han sig til Amerika, der lokkede⁵ enhver Eventyrer, hvis Skjæbne ikke svarede til hans ærgjerrige Tanker. Der udmærkede Pizarro sig tidlig. Med et Hjerte ligesaa modigt, som hans Legemsbeskaffenhed var stærk, var han forrest i enhver Fare, taalmodig under de største Besværligheder og uovervunden⁶ af nogen Anstrængelse. Skjøndt saa lidet boglærd⁷, at han ikke engang kunde læse, blev han snart betragtet som en Mand, der var skabt til at befale. Han forenede Udholdenhed med Fyrighed⁸ og var ligesaa forsigtig i at udføre sine Planer som kjæk i at udkaste dem.

¹ Francisco. ² to rise ³ hog. ⁴ to enlist. ⁵ to allure ⁶ unsubdued.

⁷ illiterate. ⁸ ardour.

I Geometri:

I en Cirkel med Radius r er indskrevet en retvinklet Trekant, hvis ene Catheter er lig Radius. Hvad bliver Indholdet af de 4 Dele, hvori Cirkelen derved deles, nemlig Trekanten og de tre Afsnit (Segmenter)? T. Ex. sættes Radius = 3' 4".

I Arithmetik:

Værdierne x , y og z bestemmes ved følgende tre Proportioner:

$$\frac{5 - 4x}{6y + 1} = \frac{55 - 2x}{3y + 74},$$

$$\frac{3 + x}{3z - 2} = \frac{2x + 9}{6z},$$

$$\frac{3y - 1}{3z + 1} = \frac{7y + 3}{7z + 21}.$$

Rigtigheden af de fundne Værdier prøves ved at indsætte dem i de givne Proportioner.

I Regning:

En Mand ønsker i et bestemt Øiemed at kunne anvende en Sum af 10.000 Rd. om 20 Aar. Hvor stor en Sum behøver han at henlægge strax, for at den med Rente og Rentes Rente kan naae denne Størrelse, naar han kan faae $4\frac{1}{2}$ Procent aarlig af sine Penge?

I Geometrisk Tegning:

Man tegner først en uregelmæssig Femkant og en vilkaarlig ret Linie. Derpaa construeres en Femkant, som er ligedannet med den givne Femkant, og hvis Siders Sum er lig den givne rette Linie.

De 2 Disciple, som underkastede sig Prøven, bestode samme med følgende Characterer:

	Dansk.	Tydk.	Engelsk.	Fransk.	Historie.	Geographi.	Geometri.	Arithmetik.	Naturlære.	Naturhistorie	Skrivning og Tegning	Points.
J. L. Doss	mg.	ug.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	mg.	78.
F. H. Wiibroe.	g.	mg.	g.	mg.	mg.	g.	g.	g.	tg.	g.	g.	57.

SKOLENS DISCIPLE.

Ved forrige Aars Examen var Elevantallet 66. Efter Prøverne udtraadte 1 Discipel foruden de 2, som havde underkastet sig Afgangsexamen. Til den 23de August indmeldtes 5, og Skolens Elevantal ved indeværende Skoleaars Begyndelse var altsaa 68. Senere udtraadte efterhaanden 10, nemlig 6 af VI. b. — de 5 umiddelbart før eller efter deres Confirmation —, 1 af V., 2 af IV. og 1 af II. To af disse 10 Disciple forlode Byen med deres Forældre, 4 anbragtes i Handelslære, 1 ved Søværnet, 1 i Haandværkslære og to udmeldtes paa Grund af langvarig Sygelighed. Endelig afgik i Begyndelsen af Skoleaaret en af Skolens Disciple, Valentin Stochfleth, ved Døden; af svagelig Helbred havde han først seent modtaget Underviisning og kun lidt over et halvt Aar været Elev i Skolen, men i den Tid havde han ved sin Flid og sin gode Character gjort sig afholdt baade af Lærere og Kammerater. I Løbet af Aaret indmeldtes 10

Disciple, hvoraf 1 til IV., 2 til III., 2 til II. og 5 til I., og Disciplenes Antal vil saaledes til Hovedexamen i Juli være 67.

Disses Navne (Fædrenes ere tilføiede i Parenthes, og kun for de nye Disciple ere Fornavnene fuldstændigt angivne) ere følgende:

Sjette Klasse.

(Klassens Gjennemsnitsalder ved Aarets Udgang: 15 $\frac{2}{3}$ Aar.)

A. *H. C. Galschiøt* (Doctor *Galschiøt*).

**F. Schreiber* (afd. Tømmerhandler *Schreiber*).

E. B. Licht (Captain *Licht*).

C. L. Gulstad (Kjøbmand *A. Gulstad*).

Disse 4 Disciple ville iaar underkaste sig Skolens Afgangsexamen.

B.**H. F. G. Waagensen* (afd. Skibscapitain *Waagensen*).

G. A. J. Bredstrup (Grosserer *Bredstrup*);

P. B. A. Joelsson (Kjøbmand *Joelsson*).

F. A. Møller (Procurator *Møller*).

C. C. S. Bredstrup (Broder til Fornævnte).

Femte Klasse.

(Gjennemsnitsalder: 14 Aar.)

O. Carøe (Dyrlæge *Carøe*).

F. V. Galschiøt (Doctor *Galschiøt*).

G. Jørgensen (Proprietair *Jørgensen*).

**E. M. Weilbye* (Kjøbmand *Weilbye*).

O. C. N. Høst (Captain *Høst*).

A. S. T. I. Fraenckel (afd. Musiklærer *Fraenckel*).

G. H. H. Stochfleth (Major *Stochfleth*).

- C. L. Pullich* (afd. Fabrikant *Pullich*).
 **C. G. Staulund* (Garver *Staulund*).
K. C. E. Hadeln (Proprietair v. *Hadeln*).
G. C. Mentz (Proprietair *Mentz*).

Fjerde Klasse.

(Gjennemsnitsalder: 13 Aar.)

- Julius Alfred Hansen* (Lods *Hansen*).
F. V. Grosmann (Bundtmager *Grosmann*).
C. A. Svedstrup (Lieutenant *Svedstrup*).
G. Bockelund (Naalemager *Bockelund*).
H. H. Andersen (Capitain *Andersen*).
 **P. T. Meyer* (afd. Conditor *Meyer*).
C. E. B. Wright (Kjøbmand *M. Wright*).
A. P. C. Adolphson (Handelsbogholder *Adolphson*).
J. S. Kløcker (Capitain *Kløcker*).
O. C. Stricker (Kjøbmand *Stricker*).
Hector Villibald Didrichsen (Toldcontrolleur *Didrichsen*).

Tredie Klasse.

(Gjennemsnitsalder: 12¹/₄ Aar.)

- C. E. Tauson* (Kjøbmand *Tauson*).
G. Norrie (afd. Capitain og Kjøbmand *Norrie*).
O. P. H. Poulsen (Bogbinder *Poulsen*).
Carl Conrad Frederik Ingeman Petersen (Lieutenant og Fabrikbestyrer *Petersen*).
J. F. Larsen (Skrædermester *Larsen*).
S. Rasmussen (Kjøbmand *Rasmussen*).
C. C. Langkilde (Bagermester *Langkilde*).

- J. H. Haste* (Grosserer *Haste*).
Heinrich Krogh (Kammerjunker og Skovrider *Krogh*).
C. A. T. Krogh (Proprietair *Krogh*).
P. F. Dreyer (Assistent *Dreyer*).
V. Løve (Skibsbygmester og Brandmajor *Løve*).
H. Müffelmann (Overlæge *Müffelmann*).
G. A. P. Stochfleth (Major *Stochfleth*).
Sophus Isador Didrichsen (Toldcontrolleur *Didrichsen*).
H. B. Wright (Kjøbmand *M. Wright*).
H. A. V. Larssen (Premierlieutenant *Larssen*).
J. J. F. Olsen (Møller *Olsen*).

Anden Klasse.

(Gjennemsnitsalder: 11¹/₄ Aar.)

- H. W. A. Beeckmann* (Bøssemager *Beeckmann*).
Carl Glahnson (Kjøbmand *Glahnson*).
V. A. L. J. Larssen (Premierlieutenant *Larssen*).
C. J. Grosmann (Bundtmager *Grosmann*).
Niels Jørgensen (Gaardeier *Jørgen Jeppesen*).
P. R. Dreyer (Consul *L. Dreyer*).
James Duncan (Kjøbmand *Duncan*).
C. V. V. L. Lassen (Rector *Lassen*).
V. E. v. Mehren (Kjøbmand *v. Mehren*).
V. Wright (Kjøbmand *M. Wright*).
Carl Otto Dreyer (Assistent *Dreyer*).
S. C. Stilling (Kjøbmand *F. Stilling*).
E. H. V. Müller (Musikdirecteur *Müller*).

Förste Klasse.(Gjennemsnittsalder: 10¹/₄ Aar.)*Johannes Holger Valdemar Brammer* (Kjøbmand
Brammer).*Traugott Robert Theodor Müller* (Musikdirecteur
Müller).*Otto Louis Richard Müller* (Broder til Fornævnte).*Johan Sophus Frederik Hochbrandt* (Mægler *Hoch-*
brandt).*Albert Didrichsen* (Toldcontrolleur *Didrichsen*).

De med * betegnede Disciple have været holdte i Skolen ved Understøttelse af „den borgerlige Forening til Real-kundskabers Udbredelse“.

SCHEMA OVER DEN UGENTLIGE TIMEFORDELING.

Klasse	I.	II.	III.	IV.	V.	VI. A-B.
Religion	3	2	2	2	2	1-1.
Historie	2	2	2	2	2	3-3.
Geographi	2	2	2	2	2	1-1.
Dansk	6	5	4	3	3	3-3.
Tydsk	5	4	4	3	3	3-3.
Engelsk	n	4	3	3	3	3-3.
Fransk	n	n	4	4	3	3-3.
Regning	6	5	4	3	2	1-1.
Algebra	n	n	n	n	3	2-2.
Geometri og geom.Tegning	n	n	n	4	4	4-4.
Naturhistorie	2	2	2	2	2	2-2.
Physik og Chemi	n	n	n	n	n	4-4.
Skrivning	4	4	3	2	2	1-1.
Tegning	2	2	2	2	1	1-1.
Sang	2	2	2	2	2	2-2.
Gymnastik	2	2	2	2	2	2-2.
	36	36	36	36	36	36

SKOLENS LÆRERE.

Med Skolens Lærerbesætning og Fagenes Fordeling er siden forrige Skoleaars Slutning ingen Forandring foregaaet, og Skolens Lærere ere altsaa følgende:

- Rector*, Historie i samtlige Klasser, Geographi i IV., V., VI.
- Hr. Cand. theol. *Aagaard*, Religion og Geographi i I., II., III., Regning i samtlige Klasser.
- Translateur og Sproglærer *Jørgensen*, Engelsk i hele Skolen, Tydsk i I., II., III.
- Cand. phil. *Kjær*, Dansk i hele Skolen, Religion i IV., V., VI.
- Cand. polytechn. *Monrad*, Matematik, Naturlære og Naturhistorie i hele Skolen (har tillige Inspectionen paa Skolen).
- Cand. philos. *Müller*, Fransk i hele Skolen, Tydsk i IV., V., VI.
- Maler *Damm*, Tegning i samtlige Klasser.
- Lieutenant *Svedstrup*, Skrivning.
- Premier-Lieutenant *Larssen*, Gymnastik.
- Musiklærer *Wilhelmi*, Sang.

De i Skoleaaret gennemgaaede Pensa ere følgende:

Dansk.

- VI. Klassen har gennemgaaet Thortsens Literaturhistorie og et kort Omrids af den nordiske Gudelære. Hertil er knyttet Læsningen af udvalgte Partier af forskjellige Forfattere, t. Ex. Holberg, Hauch, Paludan-Müller o. f., samt af Oehlenschlägers Nordens Guder. Een Stil (Opgaver af blandet Indhold) er skreven om Ugen.
- V. Holst's danske Læsebog er tilligemed Ingemanns

„Valdemar Seier“ benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesen's Grammatik er repeteret og indøvet. Vers ere lærte udenad efter Holst's „Smaadigte“. Een Stiil (af historisk eller beskrivende Indhold) er skreven om Ugen.

- IV. Holst's danske Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Bojesen's Grammatik er gennemgaaet, repeteret og indøvet. Vers ere lærte udenad efter Holst's „Smaadigte“. Een Stiil (af let historisk Indhold eller Gjengivelse af et forelæst Stykke) er skreven om Ugen.
- III. Holst's Læsebog er benyttet til Oplæsning og Analyse. Af Bojesen's Grammatik indtil „Forskjellige Arter af Sætninger“ ere Hovedstykkerne gennemgaaede og indøvede. Vers ere lærte udenad efter Holst's „Smaadigte“. Een Stiil (Dictat eller Gjengivelse af en lille Fortælling) er skreven om Ugen.
- II. Borgen's og Rung's „Danske Læsebog“, 2det Cursus, er benyttet til Oplæsning og Analyse. Af Bojesen's Grammatik ere Hovedstykkerne gennemgaaede. Vers ere lærte udenad efter Holst's „Smaadigte“. Een Stiil er skreven om Ugen efter Dictat.
- I. Borgen's og Rung's „Danske Læsebog“, 2det Cursus, er benyttet til Stavning, Oplæsning og Gjenfortælling af det Læste. Taledelene ere indøvede. Af Holst's „Smaadigte“ ere nogle lærte udenad. To Stile ere skrevne om Ugen efter Dictat.

(Da der ved Skoleaarets Begyndelse ingen Disciple indmeldtes til denne, Skolens nederste, Klasse, maatte den foreløbigt gaae ind. Som ovenfor bemærket indmeldtes senere efterhaanden 5 Elever til

den, og Klassen kunde saaledes atter — fra 1ste Februar — træde i Kraft. Følgen heraf er imidlertid bleven, at ikkun de to øverste af dens Elever nogenglunde have kunnet gennemgaae de for denne Klasse i dette og de øvrige Fag opgivne Pensa.)

Tydsck.

- VI. Jürs og Rungs tydske Læsebog Pag. 255—310 og Schillers Wilhelm Tell. M. Funchs tydske Syntaxis. Af Lorentzens tydske Stiiløvelser ere omirent 40 Sider oversatte mundtligt, og 2 Stile ere skrevne om Ugen, 1 i Hjemmet og 1 paa Skolen.
- V. Af Jürs og Rungs Læsebog er læst Pag. 109—159. Efter Simonsens tydske Grammatik er læst hele Formlæren og af Funchs Syntax til § 31. I hver Uge er skreven en Stiil paa Skolen efter Jürs og Rungs Materialier.
- IV. Af Jürs og Rungs Læsebog er læst Pag. 77—116. Efter Simonsens Grammatik er læst Alt om Pronominerne, Adjectiverne og Verberne, og af Jürs og Rungs Materialier ere i 1 Time om Ugen adskillige Stykker omkring i Bogen oversatte deels mundtligt og deels skriftligt.
- III. Af Hjorts Læsebog er læst Pag. 1—40 og efter Simonsens Formlære: Adjectivernes og Substantivernes Declination, Pronominerne, Talordene og Præpositionerne, samt Hjelpeverberne og de regelmæssige Verber repeterede. Af Jürs og Rungs Materialier er oversat Cap. I., Stykkerne 1—34, og en Time om Ugen er anvendt til Dictat.

- II. Af Hallagers Læsebog er læst Pag. 71—134. Nogle af Digtene ere lærte udenad. Af Grammatiken er lært Artiklen, Hjelpeverbernes og det regelmæssige Verbums Conjugation.
- I. Af Hallagers Læsebog er læst Pag. 1—41, samt nogle af Digtene, hvoraf enkelte ere lærte udenad. Gloserne ere lærte udenad, og ved Substantiverne Kjønnen tilligemed Glosen.

Engelsk.

- VI. Ældste Afdeling har læst „The children of the new forest“ af Marryat. Yngste Afdeling har læst Hundeckers Læsebog Pag. 150—240. Hele Mariboers Grammatik er bleven repeteret, og en Stil skreven om Ugen.
- V. Af Hundeckers Læsebog er læst Pag. 100—150, og af Mariboers Grammatik hele Formlæren. Hver Uge er en Time bleven anvendt til afvejlende skriftlig og mundtlig Oversættelse efter Mariboers eller Listows Stiløvelser.
- IV. Af Hundeckers Læsebog er læst Pag. 53—100, af Mariboers Grammatik Formlæren med Undtagelse af de uregelmæssige Verber, og hver Uge er en Stil skreven efter Dictat eller efter Listows Stiløvelser, 1ste Afdeling.
- III. Af Listows Læsebog, første Afdeling, er læst forfra til Side 42, af Mariboers Grammatik Artiklen, Substantivet, Adjectivet, Pronominet, Talordene og de regelmæssige Verber. Hver Uge er 1 Time bleven anvendt til afvejlende mundtlig og skriftlig Over-

sættelse efter Listows Stiiløvelser, første Afdeling (Stk. 1—16).

- II. Listows Elementarbog er læst heelt, og Hjælpeverb-
bernes og det regelmæssige Verbums Conjugation
gjennemgaaet mundtligt.

Fransk.

- VI. Hele Klassen har læst Borrings „Album littéraire“,
Pag. 41—137. Efter Abrahams's Grammatik er læst
Syntaxis. En Stiil er i Reglen skreven hver Uge.
- V. Af Lassens fr. Læsebog er læst Pag. 59—121. Efter
Abrahams's Grammatik er læst hele Formlæren, og
deels mundtligt deels skriftligt ere oversatte Styk-
kerne 29—53 af første Afdeling af Borrings Stiil-
øvelser.
- IV. Af Lassens fr. Læsebog er læst Pag. 1—57. Kjønn-
et, Tallet, Adjectivernes Comparation, Talordene,
Pronominerne og Verberne (de regelmæssige og
uregelmæssige) ere lærte efter Abrahams's Gramma-
tik. En Stiil er skreven om Ugen efter Dictat eller
efter Borrings Stiiløvelser.
- III. Hele Lassens fr. Læsebog for Begyndere er gjen-
nemgaaet. I Grammatik er lært Hjælpeverb-
bernes og de regelmæssige Verbers Conjugation. Af Borrings
Stiiløvelser ere mundtligt oversatte Stykkerne 1—22.

Religion.

- V. Af Balles Lærebog er læst fra Cap. 6 D—ud og 1ste
og 2det Cap. repeterede. Af Assens større Bibel-
historie er læst fra Pag. 153 og ud. Psalmer ere
lærte udenad.

- IV. Balles Lærebog, 5te og 6te Cap. til D. Af Assens Bibelhistorie er læst fra 6te Afsnit i det gamle Testamente til Bjergprædiken Pag. 153. Psalmer ere lærte udenad.
- III. Balles Lærebog 3die og 4de Cap. Af Assens Bibelhistorie er læst det gamle Testaments 5 første Afsnit. 13 Psalmer ere lærte udenad.
- II. Balles Lærebog, 1ste og 2det Cap. Af Balslevs Bibelhistorie er læst det nye Testamente, Apostelhistorien og den kortfattede Kirkehistorie. 14 Psalmer ere lærte udenad.
- I. Af Balslevs Bibelhistorie er læst forfra indtil David. 5 Psalmer ere lærte udenad.

Historie.

- VI. Den nyere Historie fra 1789 efter Bohrs mindre Lærebog og Danmarks Historie efter Allens mindre Haandbog.
- V. Den nyere Historie fra Reformationen til 1789 efter Bohrs mindre Lærebog.
- IV. Middelalderens Historie efter Samme.
- III. Oldtidens Historie efter Samme.
- II. Middelalderens og den nyere Tids Historie efter Ingerslevs fragmentariske Historie.
- I. Oldtidens Historie efter samme Lærebog.

Geographi.

- VI. De fremmede Verdensdeles Geographi er bleven repeteret efter Rimestads mindre Lærebog.
- V. Mellemeuropa samt Indledningen til Geographien efter samme Lærebog.

- IV. Nord-, Vest- og Sydeuropa efter Samme.
- III. De 4 fremmede Verdensdele efter Samme.
 - II. Asien, Afrika og Amerika efter Samme.
 - I. Europa, indtil Pag. 49, efter Rimestads lille Geographi.

Mathematik.

- VI. A. Hele Ramus's Geometri, med Undtagelse af de harmoniske Forhold og enkelte Sætninger, navnlig Problemer. Steens elementaire Arithmetik og Algebra.
 - B. Ramus's Geometri fra § 76 og ud, med samme Forbigaaelser som i VI. A. Steens elementaire Algebra til § 4. 45.
- V. Ramus's Geometri til § 76. Steens elementaire Arithmetik er læst, og Disciplene øvede i Regning med Potensstørrelser.
- IV. Steens elementaire Arithmetik til § 5, Proportioner. VI. og V. have i Gjennemsnit havt 3—5 skriftlige Opgaver at besvare om Ugen, dels i Hjemmet, dels paa Skolen. I samtlige 3 Klasser er hele Simesens geometriske Tegnelære gennemgaaet i de geometriske Tegnetimer, og VI. A. har tillige tegnet de fleste af de i Johnsons Lærebog givne Opgaver i Projectionstegningen.

Regning.

- VI. Omvendt og sammensat Reguladetri, Selskabs-, Procent-, Delings og Rentesregning. Ældste Afdeling har tillige stadig havt Øvelser i Logarithmers Anvendelse ved Rentesregning osv. samt lidt Vexelregning.
- V. Reguladetri i hele Tal og Brøk, omvendt og sammensat Reguladetri samt Procent- og Rentesregning.

- IV. Reguladetri i hele Tal og Brøk, omvendt og sammensat Reguladetri.
- III. Brøkgregning og lettere Reguladetrykker.
- II. Efter Schneekloth's Regnebog er gennemgaaet deels mundtligt ved Hovedregning, deels skriftligt ved Tavleregning første Deels første Afdeling. Klassen har tillige begyndt paa Brøkgregning.
- I. Efter samme Haandbog er gennemgaaet paa samme Maade den største Part af første Afdelings første Deel.

Naturlære.

- VI. Øverste Afdeling har læst og repeteret hele Physiken efter Holtens Lærebog, med Undtagelse af Lyslæren og enkelte Stykker. Anden Afdeling har efter samme Lærebog læst og repeteret fra Pag. 1—107 og Varmelæren. Øverste Afdeling har efter Hoyers Lærebog læst og repeteret hele Chemien, anden Afdeling Metallerne.

Naturhistorie.

- VI. Begge Afdelinger have repeteret Planterigets Naturhistorie efter Vaupells Lærebog og øverste Afdeling har læst Bløddyrene efter Lützens lille Lærebog.
- V. Hvirvel-, Led- og Bløddyrene efter Lützens lille Lærebog.
- IV. Planterigets Naturhistorie efter Vaupells Lærebog fra de blomsterbærende Planter og ud.
- III. Planteriget efter Vaupells Lærebog til de blomsterbærende Planter.
- II. Dyreriget efter Lützens lille Lærebog.

- I. Pattedyrene, deels efter Lützens lille Lærebog, deels efter mundtligt Foredrag.

Følgende Bøger ere bestemte til at bruges i det kommende Skoleaar i de forskjellige Klasser:

- VI. Holst's prosaiske og poetiske Læsebog. Thortsens Litteraturhistorie. Bojesens danske Grammatik. Deutsches Lesebuch v. Jürs und Rung. Simonsens tyske Formlære. Kortfattet tydisk Syntaxis af M. Funch. Lorentzens tyske Stiløvelser. Englisches Lesebuch von Hundecker. Mariboe: Engelsk Formlære. Album littéraire, Kbhvn. Borrings franske Stiløvelser. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien. Allens Lærebog i Danmarks Historie. Rimestads mindre Geographi. Ramus's Geometri. Steens elementaire Algebra. Holtens Physik (2den Udgave). La Landes Logarithmetabeller. Hoyers Chemi. Vaupells Planteriget's Naturhistorie. Lützens Zoologi (den lille).
- V. Holst's prosaiske Læsebog. Bojesens danske Grammatik. Deutsches Lesebuch v. Jürs und Rung. Simonsens tyske Formlære. Kortfattet tydisk Syntaxis af M. Funch. Jürs og Rungs Materialier til Brug ved mundtlig og skriftlig Oversættelse fra Dansk til Tydisk, Kbhvn 1863. Englisches Lesebuch von W. H. Hundecker. Mariboe: Engelsk Formlære. Mariboes Stiløvelser. Lassen: Fransk Læsebog i to parallelle Afdelinger. Borrings Stiløvelser. Assens større Bibelhistorie. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien, anden Afdeling. Rimestads mindre Geographi. Ramus's Geometri. Steens elementaire Arithmetik. Vau-

pells Planterigets Naturhistorie. Lütkens Zoologi (den lille).

- IV. Holst's prosaiske Læsebog. Bojesens danske Grammatik. Hjorts tyske Læsebog. Jürs og Rungs Materialier til Brug ved mundtlig og skriftlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk, Kbhavn 1863. Engelske Læsestykker og Stiløvelser af Listow, første Afdeling. Mariboe: Engelsk Formlære, Kbhavn 1851. Lassen: Fransk Læsebog i to parallelle Afdelinger. Borrings Stiløvelser. Assens større Bibelhistorie. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien, 1ste Afdeling. Rimestads mindre Geographi. Vaupell: Planterigets Naturhistorie. Steens elementaire Arithmetik.
- III. Holst's prosaiske Læsebog. Holst's Smaadigte til Udenadslæsning. Bojesens danske Grammatik. Hjorts tyske Læsebog. Simonsens tyske Formlære. Jürs og Rungs Materialier til Brug ved mundtlig og skriftlig Oversættelse fra Dansk til Tydsk, Kbhavn 1863. Ledetraad til Brug ved den første Underviisning i Engelsk af Listow, anden Afdeling. Mariboe: Engelsk Formlære, Kbhavn 1851. Lassen: Fransk Læsebog for Begyndere. Borrings Stiløvelser. Assens større Bibelhistorie. Bohrs mindre Lærebog i Verdenshistorien, 1ste Afdeling. Rimestads mindre Geographi. Vaupells Planterigets Naturhistorie (ny Udgave 1860).
- II. Dansk Læsebog af Borgen og Rung, 2det Cursus. Holst's Smaadigte til Udenadslæsning. Hallagers tyske Læsebog. J. Listow: Engelsk Elementarbog,

Mariboës engelske Sproglære. Balslevs Bibelhistorie. Balles Lærebog. Ingerslevs fragm. Historie. Rimestads mindre Geographi. Lützens Zoologi (den lille).

- I. Dansk Læsebog af Borgen og Rung, 2det Cursus. Holsts Smaadigte til Udenadslæsning. Hallagers tyske Læsebog. Balslevs Bibelhistorie. Ingerslevs fragm. Historie. Rimestads lille Geographi. Lützens Zoologi (den lille).

Anm. Enhver Discipel maa være i Besiddelse af en Tavle og de fornødne Skrive- og Tegnebøger til Brug paa Skolen, samt af et Atlas til Brug i Hjemmet, og Disciplene i de 3 øverste Klasser tillige af et Tegnebestik, en Trekant af Træ og en kort Trælineal.

DE OFFENTLIGE PRØVER

afholdes i Aar saaledes:

Afgangsexamen:

Skriftlig: Løvedag den 23de Juni, Kl. 9: Dansk Stiiil (fri Opgave), Kl. 4: Regning. Mandag den 25de, Kl. 9: Arithmetik, Kl. 4: Geometrisk Tegning. Tirsdag den 26de, Kl. 9: Dansk Stiiil (bunden Opgave), Kl. 4: Geometri. Onsdag den 27de, Kl. 9: Tydsk Stiiil, Kl. 4: Engelsk Stiiil.

Mundtlig: Torsdag den 5te Juli:

Kl. 9: Historie og Geographi.

— 11: Tydsk.

— 1: Naturlære.

— 5: Engelsk.

Fredag den 6te Juli:

Kl. 9: Mathematik.

— 11: Fransk.

— 1: Naturhistorie.

Den almindelige Examen:*Mandag den 16de Juli:*

- Kl. 8: V. Historie. IV. Religion. III. Fransk. II. og I. Naturhistorie.
- 10: VI. Tydsk. V. Dansk. IV. Naturhistorie. III. Regning.
- 12: VI. Physik og Chemi. IV. Tydsk. III. Religion. II. og I. Historie.

Tirsdag den 18de:

- Kl. 8: VI. Naturhistorie. V. Engelsk. IV. Fransk. III. Historie. II. og I. Regning.
- 10: VI. Dansk. V. Naturhistorie. IV. Geographi. III. Engelsk.
- 12: II. og I. Tydsk. Kl. 1: Ældste Afdeling: Gymnastik.

Onsdag den 18de:

- Kl. 8: V. Geometri. IV. Historie. III. Tydsk. II. og I. Dansk.
- 10: VI. Historie og Geographi. V. Tydsk. IV. Arithmetik. III. Dansk. II. og I. Geographi.
- 12: VI. Engelsk. V. Algebra. Kl. 1: Yngste Afdeling: Gymnastik.

Torsdag den 19de:

- Kl. 8: VI. Fransk. V. Religion. IV. Regning.
- 10: VI. Matematik. V. Geographi. IV. Dansk. III. Geographi. II. Engelsk.
- 12: V. Fransk. IV. Engelsk. III. Naturhistorie. II. og I. Religion.

Fredagen den 20de Juli Kl. 10 prøves de Elever, som ønskes optagne i Skolen fra det nye Skoleaars Begyndelse. Lørdagen den 21de Juli Kl. 10 meddeles Klasseopflytningerne. Torsdagen den 23de August begynder efter endt Sommerferie den sædvanlige Undervisning.

Til at overvære de mundtlige Prøver indbydes Enhver, der interesserer sig for Skolen, navnlig Disciplenes ærede Forældre og Værger.

Helsingør, i Juni 1866.

V. Lassen.
